

Τεχνολογικό
Πανεπιστήμιο
Κύπρου

Γλωσσική Διαταραχή: από τη διάγνωση στη θεραπευτική παρέμβαση

Δρ Έλενα Θεοδώρου

Λέκτορας Λογοθεραπείας

Τμήμα Επιστημών Αποκατάστασης

eleni.theodorou@cut.ac.cy

Διήμερο Εκπαιδευτικού 2018
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου

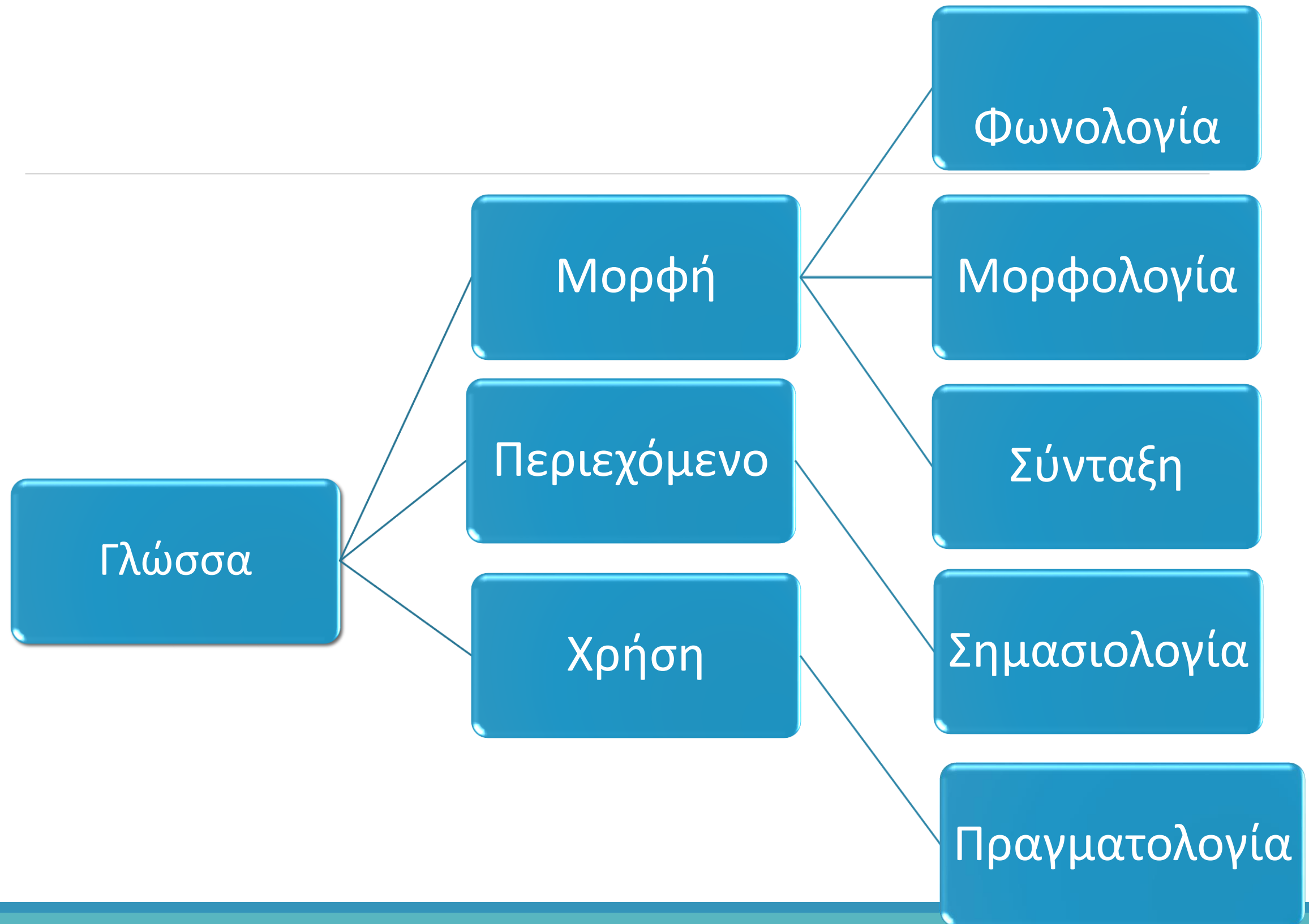
Για να θυμηθούμε...

Γλώσσα

Ένας κοινωνικά αμοιβαίος κώδικας ή συμβατικό σύστημα για την οργάνωση και αναπαράσταση σκέψεων/ιδεών μέσω της χρήσης αυθαίρετων συμβόλων οι συνδυασμοί των οποίων διέπονται από κανόνες.» (Owens, 2005, p. 470)

Τα χαρακτηριστικά της γλώσσας:

- Ιεραρχικά δομημένο σύστημα (φθόγγοι, φωνήματα, μορφήματα, λέξεις)
- Διέπεται από σύστημα δομικών και μετασχηματιστικών κανόνων (σύνταξη, γραμματική). Είναι νομοτελειακό σύστημα (δεν υπάρχει λάθος κλάμα αλλά υπάρχει λάθος πρόταση).
- Είναι δημιουργική αφού μπορεί να παράγει άπειρο αριθμό προτάσεων
- Οι λέξεις κάθε γλώσσας αποτελούν σύμβολα
- Κάποια χαρακτηριστικά παρουσιάζονται σε όλες τις γλώσσες και ονομάζονται γλωσσικές παγκοσμιότητες.
- Δίνει τη δυνατότητα για κωδικοποίηση αφηρημένων εννοιών και απόντων αντικειμένων.

Γλωσσική Διαταραχή

Diagnostic Statistical Manual of Mental Disorders DSM-5 (2013): Η γλωσσική διαταραχή είναι μια νευροαναπτυξιακή κατάσταση που εμφανίζεται κατά την ανάπτυξη του παιδιού. Η διαταραχή εμφανίζει συμπτώματα στην προφορική επικοινωνία, στη γραπτή επικοινωνία και στη νοηματική γλώσσα.

Η γλώσσα χωρίζεται σε έκφραση και κατανόηση, και κατά την αξιολόγηση πρέπει να ελέγχονται και τα δύο.

International Classification of Diseases- 10, ICD-10: Η γλωσσική δυσκολία διαγιγνώσκεται όταν η επίδοση του ατόμου σε γλωσσικές δοκιμασίες είναι τουλάχιστον 2 τυπικές αποκλίσεις κάτω από τον μέσο όρο της απόδοσης των συνομήλικων ατόμων. Παράλληλα η λεκτική νοημοσύνη είναι τουλάχιστον κατά 1 τυπική απόκλιση χαμηλότερη από τη μη-λεκτική.

Γλωσσική διαταραχή

Η Γλωσσική Διαταραχή συμβαίνει όταν ένα παιδί αποτυγχάνει να αναπτύξει τις γλωσσικές του ικανότητες στα αναμενόμενα για την ηλικία του επίπεδα (significantly delayed).

Η διάγνωση προκύπτει από συνδυασμό:

- επίσημων διαγνωστικών γλωσσικών δοκιμασιών,
- κλινικής παρατήρησης της γλωσσικής απόδοσης
- της κρίσης του επαγγελματία (Thordardottir, 2015) και
- κλινικών (γλωσσικών) δεικτών

Γλωσσική διαταραχή [2]

Η Γλωσσική Διαταραχή μπορεί να χαρακτηριστεί ως **πρωτογενής** ή **δευτερογενής**.

- **Πρωτογενής/ Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή:** όταν οι γλωσσικές δυσκολίες δεν μπορούν να αιτιολογηθούν αλλιώς (π.χ. νευρολογικά ελλείμματα, κινητικές διαταραχές, ψυχοσυναισθηματικές διαταραχές)
- **Δευτερογενή Γλωσσική Διαταραχή:** όταν οι γλωσσικές δυσκολίες συνδέονται με άλλες καταστάσεις (π.χ. γενετικά σύνδρομα, εγκεφαλική παράλυση, διαταραχές στο φάσμα του αυτισμού).

Η παρουσίαση εστιάζει στα παιδιά με **Πρωτογενή/ Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή (Ειδική Γλωσσική Διαταραχή, Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή, Bishop et al., 2017)**.

(πηγή: <https://research.ncl.ac.uk/costis1406/abouttheaction/definitions/>)

Για ένα κοινά αποδεκτό ορισμό....

RESEARCH ARTICLE

CATALISE: A Multinational and Multidisciplinary Delphi Consensus Study. Identifying Language Impairments in Children

D. V. M. Bishop^{1*}, Margaret J. Snowling¹, Paul A. Thompson¹, Trisha Greenhalgh² and the CATALISE consortium[†]

¹ Department of Experimental Psychology, University of Oxford, Oxford, UK; ² Nuffield Department of Primary Care Health Sciences, University of Oxford, Oxford, UK

[†] Membership of the CATALISE Consortium is provided in the Acknowledgments section.

Abstract

Delayed or impaired language development is a common problem for children. There is little agreement about the criteria used to identify children with language difficulties. Children's language difficulties are at the heart of many educational and clinical problems, and the allied professions, who may all adopt different criteria, need to agree on a common set of criteria. Our goal in this study was to use an online Delphi method to achieve consensus among professionals on appropriate criteria for identifying children with language difficulties who might benefit from specialist services. We recruited a panel of experts from English-speaking countries (including education, psychology, speech and language therapy, paediatrics and child psychiatry) from English-speaking New Zealand, United Kingdom and USA). The panel members provided statements based on articles and commentaries in the field. Panel members rated each statement for point scale, and added free text comments. These statements were then revised, combined or modified based on the feedback. The resulting set of statements was returned to the panel for a second round. Consensus (percentage reporting 'agreed') was achieved for 24 of 27 round 2 statements, though many with written comments. These were again synthesised into a final set of statements. A consensus statement is reported here, with additional concluding commentary on residual disagreement.

OPEN ACCESS

Citation: Bishop DVM, Snowling MJ, Thompson PA, Greenhalgh T, CATALISE consortium (2016) CATALISE: A Multinational and Multidisciplinary Delphi Consensus Study. Identifying Language Impairments in Children. PLoS ONE 11(7): e0158753. doi:10.1371/journal.pone.0158753

Editor: Nils G. Schiller, Leiden University, NETHERLANDS

Received: December 21, 2015

Accepted: June 21, 2016

Published: July 1, 2016

Copyright: © 2016 Bishop et al. This is an open access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Data Availability Statement: Tabulated data are included in the Supporting Information. Anonymised individual responses are available on Open Science Framework: osf.io/85kb.

Funding: This work was funded by Wellcome Trust (Grant Number: 098464/Z/14/Z) and the CATALISE consortium.

Competing Interests: The authors have declared that no competing interests exist.

The Journal of Child Psychology and Psychiatry

Journal of Child Psychology and Psychiatry 58:10 (2017), pp 1068–1080

doi:10.1111/jcpp.12721

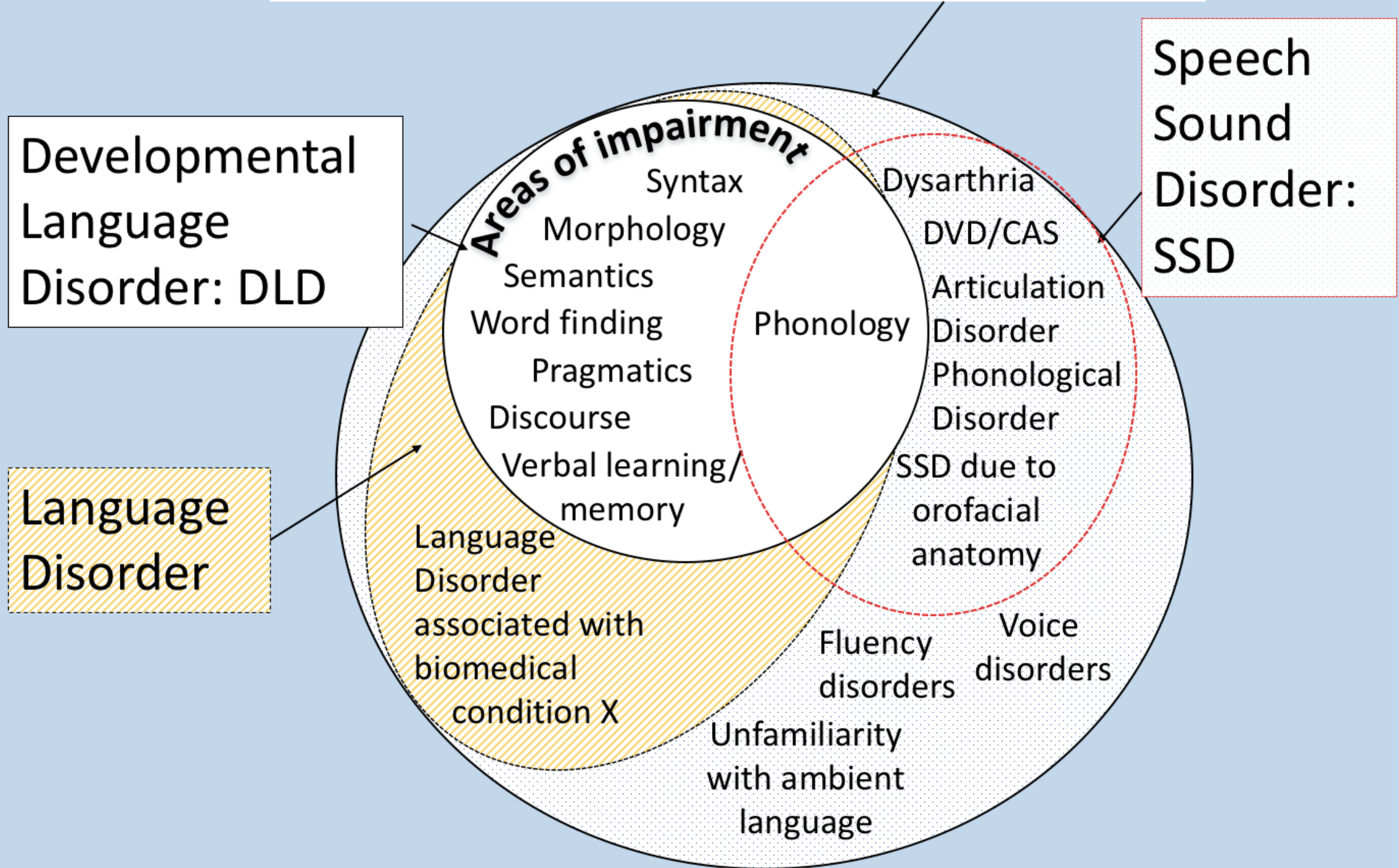
Phase 2 of CATALISE: a multinational and multidisciplinary Delphi consensus study of problems with language development: Terminology

Dorothy V.M. Bishop,¹ Margaret J. Snowling,¹ Paul A. Thompson,¹ Trisha Greenhalgh,² and the CATALISE-2 consortium

¹Department of Experimental Psychology, University of Oxford, Oxford; ²Nuffield Department of Primary Care Health Sciences, University of Oxford, Oxford, UK

Background: Lack of agreement about criteria and terminology for children's language problems affects access to services as well as hindering research and practice. We report the second phase of a study using an online Delphi method to address these issues. In the first phase, we focused on criteria for language disorder. Here we consider terminology. **Methods:** The Delphi method is an iterative process in which an initial set of statements is rated by a panel of experts, who then have the opportunity to view anonymised ratings from other panel members. On this basis they can either revise their views or make a case for their position. The statements are then revised based on panel feedback, and again rated by and commented on by the panel. In this study, feedback from a second round was used to prepare a final set of statements in narrative form. The panel included 57 individuals representing a range of professions and nationalities. **Results:** We achieved at least 78% agreement for 19 of 21 statements within two rounds of ratings. These were collapsed into 12 statements for the final consensus reported here. The term 'Language Disorder' is recommended to refer to a profile of difficulties that causes functional impairment in everyday life and is associated with poor prognosis. The term 'Developmental Language Disorder' (DLD) was endorsed for use when the

Speech, Language and Communication Needs

Figure 2 Slightly modified version of Figure 2 in the CATALISE Phase 2 Report showing where DLD, Language Disorder, and Language Disorder associated with X, fit in the SLCN schema. Used by permission of D. V. M. Bishop.

Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή

Κοινά χαρακτηριστικά

Η Γ.Δ. είναι εμφανής από τα **πρώιμα στάδια ανάπτυξης**, συνεχίζεται κατά την **προσχολική και σχολική ηλικία** και συνοδεύει το άτομο κατά την **ενηλικίωση** (Conti-Ramsden 2008, Stothard, et al., 1998) με **διαφοροποιημένη** όμως συμπτωματολογία (Botting & Conti-Ramsden 2004)

Το **25%** των παιδιών με αργοπορία στην εξέλιξη του λόγου θα εξελιχθούν σε παιδιά με Γ.Δ. (20% των παιδιών στα 2-2;6 χρ παρουσιάζουν αργοπορία στην εξέλιξη του λόγου)

Το παιδί με Γ.Δ. μπορεί να παρουσιάζει δυσκολίες **έκφρασης ή/και κατανόησης**

Η Γ.Δ. αποτελεί διαταραχή με σημαντική **ανομοιογένεια** αφού τα γλωσσικά επίπεδα μπορούν να είναι επηρεασμένα σε διαφορετικούς συνδυασμούς και σοβαρότητα (φωνολογία, μορφολογία, σημασιολογία, σύνταξη, πραγματολογία)

Η Γ.Δ. συχνά παραμένει αδιάγνωστη

Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή

Επιπολασμός

Συχνότητα εμφάνισης: 7% του γενικού πληθυσμού

Υπολογίζεται ότι σε κάθε τάξη 2 μαθητές παρουσιάζουν Ε.Γ.Δ.
(Ευρωπαϊκά δεδομένα, COST Action IS0804)

Εμφανίζεται συχνότερα στα αγόρια (Leonard, 1998)

Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή

Επιπτώσεις

- ✎ Μαθησιακές δυσκολίες (40%-75%)
- ✎ Φτωχές ακαδημαϊκές επιδόσεις σαν αποτέλεσμα των αδυναμιών στη γραφή, στην ανάγνωση και στην ομιλία
- ✎ Κοινωνικά προβλήματα
- ✎ Προβλήματα συμπεριφοράς
- ✎ Συναισθηματικές δυσκολίες
- ✎ Φτωχή αλληλεπίδραση με τους ομηλίκους εξαιτίας της δυσκολίας στην κοινωνική χρήση της γλώσσας

(π.χ. Catts, 1991; Fazio, 1996; O'Neil et al., 2004; Clegg et al., 2005; Sices et al., 2007; Paul, 2007)

Χαρακτηριστικά

Γλωσσικά

Φωνολογικές αδυναμίες

Σημασιολογικές αδυναμίες

Δυσκολίες στην γραμματική

Δυσκολίες κατανόησης

Αναγνωστικές δυσκολίες

Σημασιολογικές δυσκολίες

Πραγματολογικές δυσκολίες

Συνοδά

Κινητικές δυσκολίες

Δυσκολίες στην φωνολογική
βραχυπρόθεσμη μνήμη

Δυσκολίες στις ανώτερες
γνωστικές λειτουργίες

Δυσκολίες στο συμβολισμό

Γλωσσικά χαρακτηριστικά της Α.Γ.Δ.- Φωνολογία

- πρώιμες φωνολογικές διεργασίες παραμένουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα
- το φωνητικό τους ρεπερτόριο είναι μικρότερο των ομηλίκων τους στις μικρές ηλικίες (Κυπριακή: Petinou & Okalidou, 2006)
- λιγότεροι ορθοί φθόγγοι (Κοινή Ελληνική: Kateri, 2003)
- διαφοροποίηση των πρώιμων φωνολογικών διεργασιών (Κοινή Ελληνική: Kateri, 2003)
- κ.λπ.

Γλωσσικά χαρακτηριστικά της Α.Γ.Δ.- Σημασιολογία

- μικρότερο εύρος λεξιλογίου
- καθυστέρηση στην ανάπτυξη λεξιλογίου
- μικρότερη ταχύτητα στην εκμάθηση καινούριων λέξεων (χρησιμοποιούν περισσότερη επαφή)
- δυσκολίες στην ανάκληση λέξεων (Κυπριακή: Kambanaros & Grohmann, 2011)
- δυσκολία στον ορισμό της σημασίας της λέξης (Κυπριακή: Theodorou, in progress)

Γλωσσικά χαρακτηριστικά της Α.Γ.Δ.- Σημασιολογία [2]

- δυσκολία στην κατάκτηση των ρημάτων (Κοινή Ελληνική: Stavrakaki, 2000; Kambanaros et al., 2010- Κυπριακή: Kambanaros et al., 2012)
- Καλή κατανόηση των ρημάτων (Κυπριακή: Kambanaros & Grohmann, 2011)
- Τα παιδιά με ΕΓΔ χρησιμοποιούν περισσότερα και διαφορετικά Light Verbs (Κοινή Ελληνική: Stavrakaki, 2000)

Γλωσσικά χαρακτηριστικά της Α.Γ.Δ-Μορφολογία

- παραλείπουν ή/και χρησιμοποιούν λάθος μορφήματα (π.χ. καταλήξεις γένους, αριθμού, χρόνου)
- Δυσκολεύονται να παράγουν σύνθετες λέξεις (π.χ. τραπεζομάντηλο, ψαρόσουπα) (Κοινή Ελληνική: Kexayia, 2007)
- Η σηματοδότηση του χρόνου εμφανίζεται ανεπηρέαστη (Κοινή Ελληνική: Clahsen & Dalalakis, 1999)
- Η σηματοδότηση του αορίστου δυσκολεύει τα Κυπριοπουλά παιδιά (Mastropavlou, et al. 2012)

Γλωσσικά χαρακτηριστικά της Α.Γ.Δ-Μορφολογία [2]

- Επηρεασμένη η συμφωνία υποκειμένου ρήματος (2^ο πρόσωπο, ενικός, πληθυντικός) (Κοινή Ελληνική: Clahsen & Dalalakis, 1999; Tsimpli & Stavrakaki, 1999; Varlokosta, 2000; Tsimpli, 2001)
- Παράλειψη του κλιτικού στο 3^ο ενικό πρόσωπο ενικού και πληθυντικού (Κοινή Ελληνική: Tsimpli & Stavrakaki, 1999)
- Παράλειψη άρθρου (Κοινή Ελληνική: Tsimpli & Stavrakaki, 1999)

Γλωσσικά χαρακτηριστικά της Α.Γ.Δ-Μορφολογία [3]

- Ποσοστό λαθών στην κατάληξη του πληθυντικού: ΕΓΔ > ‘τυπικά αναπτυσσόμενα’ (Κυπριακή: Petinou & Hadjigeorgiou, 2000)
- Περισσότερα λάθη στις ψευδολέξεις σε σχέση με τις οικείες (Κυπριακή: Petinou & Hadjigeorgiou, 2000)
- Λιγότερα λάθη στον πληθυντικό των θηλυκών ουσιαστικών (Κυπριακή: Petinou & Hadjigeorgiou, 2000)
- Τα περισσότερα λάθη ήταν αντικαταστάσεις (Κυπριακή: Petinou & Hadjigeorgiou, 2000)

Γλωσσικά χαρακτηριστικά της Α.Γ.Δ-Σύνταξη

- χρησιμοποιούν μικρότερες και λιγότερο πολύπλοκες προτάσεις
- αποφεύγουν να χρησιμοποιούν δευτερεύουσες προτάσεις
- δυσκολεύονται να κατανοήσουν σύνθετες προτάσεις
- παρουσιάζουν δυσκολία στην τοποθέτηση του κλιτικού σε μετα-ρηματική θέση (Κυπριακή: Terzi & Petinou, 2002)
- αντιμετωπίζουν δυσκολίες με την χρήση των κλιτικών αντωνυμιών (τον άκουσα, της έδωσα) (Κοινή Ελληνική: Smith, et al. 2006) αλλά αυτό δεν επιβεβαιώνεται για την Κυπριακή (Theodorou & Grohmann, 2012, Theodorou & Gromann, 2015)

Γλωσσικά χαρακτηριστικά της Α.Γ.Δ-Σύνταξη [2]

- αποδίδουν καλύτερα στις ερωτήσεις υποκειμένου παρά αντικειμένου (Κοινή Ελληνική: Stavrakaki, 2006)
- παράγουν δομές μικρότερου μήκους εκφοράς (Κυπριακή: Theodorou & Grohmann, 2010)
- αποφεύγουν τη χρήση σύνθετων συντακτικά δομών-καταφεύγουν στην παρατακτική σύνταξη (Κυπριακή: Theodorou & Grohmann, 2010)
- παρουσιάζουν αδυναμία με την κατανόηση και τη παραγωγή αναφορικών προτάσεων (π.χ. το παιδί που αγκαλιάζει η γιαγιά) (Theodorou, 2013)

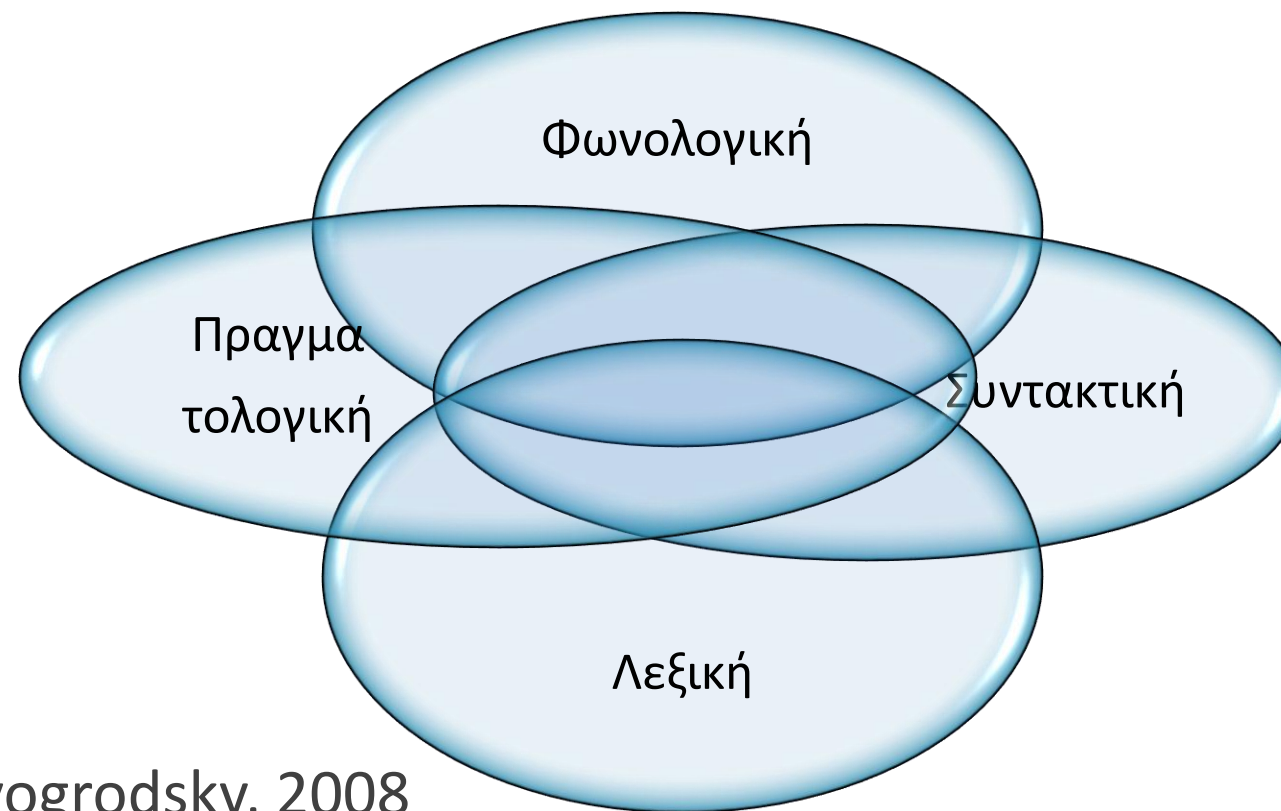
Γλωσσικά χαρακτηριστικά της Α.Γ.Δ.-Πραγματολογία

- λιγότερες προσπάθειες για έναρξη επικοινωνίας
- προτιμούν να απαντούν
- ακατάλληλες μέθοδοι για να ελκύσουν την προσοχή του συνομιλητή
- δύσκολα εμπλέκονται σε υφιστάμενη συνομιλία
- δυσκολία στη διατήρηση διαλόγου

Προσοχή!!!

Τα χαρακτηριστικά που προαναφέρθηκαν δεν τα συναντάμε στο σύνολο των παιδιών με Α.Γ.Δ. αφού η συμπτωματολογία ανάμεσα στα επηρεασμένα άτομα είναι ανομοιογενής.

Friedmann & Novogrodsky, 2008

Παραδείγματα

<https://www.youtube.com/watch?v=bemLJzDXOlk>

<https://www.youtube.com/watch?v=y7TJ7Th8cY>

Κ.Δ. 7 χρ

Σ.Ι. 5 χρ.

Θεωρητικές υποθέσεις

A. Γλωσσολογικές υποθέσεις: Αντιμετωπίζουν τις δυσκολίες σαν πρωτογενή διαταραχή που επηρεάζει το γλωσσικό σύστημα (κανόνες, αρχές και περιορισμούς)

→ modular

B. Γνωστικές (Ψυχολογικές) υποθέσεις: Αντιμετωπίζουν τις δυσκολίες σαν διαταραχή στις ανώτερες γνωστικές λειτουργίες ή και στους μηχανισμούς επεξεργασίας των πληροφοριών (αποτέλεσμα αδυναμιών μνήμης, επεξεργασίας και στην ικανότητα πρόσληψης)

→ non modular

Θεωρητικές υποθέσεις

Γ. Υπόθεση του Διαδικαστικού Ελλείμματος (Procedural Deficit Hypothesis) (Ullman & Pierpont, 2005): Ελλείμματα στο σύστημα της διαδικαστικής μνήμης το οποίο εμπλέκεται στην κατάκτηση της γραμματικής, κινητικών και γνωστικών λειτουργιών.

Α. Γλωσσολογικές Θεωρίες

Feature Blindness Hypothesis (Gopnik, 1990): δεν έχουν μέρος των μορφοσυντακτικών στοιχείων όπως τον αριθμό, το γένος, το πρόσωπο και το χρόνο

Agreement Deficit Hypothesis (Clahsen, 1989): αποτυγχάνουν να εφαρμόσουν συμφωνίες (Agreements) ανάμεσα στα στοιχεία της πρότασης. Π.χ. Δεν μαρκάρουν το ρήμα με τον αριθμό που φέρει το υποκείμενο

Interpretability Hypothesis (Tsimplici & Stavrakaki, 1999): η διαταραχή αποτελεί πρωτίστως μορφοσυντακτική δυσκολία, επηρεάζοντας στοιχεία τα οποία επιτελούν μορφοσυντακτικό ρόλο αλλά δεν φέρουν σημασιολογικό περιεχόμενο

Α. Γλωσσολογικές Θεωρίες [2]

Optional Infinitive Hypothesis (Wexler, 1994): παραμένουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στη χρήση του απαρεμφάτου αποφεύγοντας τις καταλήξεις σαν αποτέλεσμα αδυναμίας με το χρόνο και όχι γιατί δεν διαθέτουν τις καταλήξεις

Representational Deficit for Dependent Relations (van der Lely, 2003): Δυσκολία στις δομικές σχέσεις (κατανόηση και παραγωγή) σαν αποτέλεσμα της αδυναμίας μετακίνησης στοιχείων σε επίπεδο σύνταξης (σύνθετα συντακτικά δέντρα → αύξηση της δυσκολίας → βασίζονται στις λεξιλογικές και πραγματολογικές πληροφορίες)

Β. Γνωστικές (Ψυχολογικές) θεωρίες

Perceptual Deficit Account (Surface hypothesis) (Leonard, 1980): Τα μορφήματα που εμφανίζονται διαταραγμένα είναι αποτέλεσμα της αυξημένης επεξεργασίας που χρειάζονται (τόνος, συχνότητα, συλλαβική δομή) και όχι απουσία της γραμματικής.

Specific Memory Deficit (Gathercole & Baddeley, 1990): Γλωσσικές δυσκολίες σαν αποτέλεσμα της μειωμένης φωνολογικής μνήμης (φτωχή φωνολογική αναπαράσταση που προκαλεί δυσκολίες στην ανάπτυξη του λεξιλογίου και δυσκολία στην μίμηση των μορφοσυντακτικών μοντέλων που χρησιμοποιούν οι ενήλικες)

Αίτια των γλωσσικών διαταραχών

Γενετική αιτιολογία-FOXP2, χρωμόσωμα 7 (Fisher, 2005)

Νευρολογικές ανωμαλίες → κερκοφόρο πυρήνα, παρεγκεφαλίδα και περιοχή του Broca (Cadian, Copp & Mishkin, 2005)

Το περιβάλλον μπορεί να **επιβαρύνει** τη συμπτωματολογία αλλά όχι να την προκαλέσει (Bishop, 1997)

Πρακτικές που εφαρμόζονται στην Κύπρο... σήμερα

Ο περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμος του 1999 (113(I)/1999)

- «ειδική αγωγή και εκπαίδευση» σημαίνει την παροχή της αναγκαίας βοήθειας στο παιδί με ειδικές ανάγκες για τη συνολική ανάπτυξή του σε όλους τους τομείς, ιδιαίτερα στον ψυχολογικό, στον κοινωνικό, στον εκπαιδευτικό, συμπεριλαμβανομένων όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης (προδημοτικής, δημοτικής, μέσης, ανώτερης και ανώτατης), και στην προεπαγγελματική και επαγγελματική κατάρτιση στα σχολεία, όπου αυτό είναι δυνατό, και περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων τη διδασκαλία καθημερινών δεξιοτήτων αυτομέριμνας, ατομικής υγιεινής, διακίνησης, γλωσσικής ανάπτυξης και επικοινωνίας, τη συναισθηματική καλλιέργεια και γενικά την εξασφάλιση όλων των μέσων, εφοδίων και του ανθρώπινου δυναμικού, με σκοπό τη σχολική και κοινωνική ένταξή του και ανεξάρτητη ζωή.

Πρακτικές που εφαρμόζονται στην Κύπρο

Σώμα λήψης αποφάσεων (στα πλαίσια της νομοθεσίας): Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης

- Η Ε.Ε.Ε.Α.Ε. αποφασίζει, ανάλογα με την αξιολόγηση, την παροχή ή όχι στο παιδί ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης και, σε περίπτωση που αποφασίζεται η παροχή τέτοιας εκπαίδευσης, τον προσδιορισμό των λεπτομερειών της ειδικής εκπαίδευσης (συμπεριλαμβάνει τη λογοθεραπεία, την έργοθεραπεία, τη φύσιοθεραπεία κ.λ.π.)

Συνήθως τα παιδιά με Γ.Δ. (όταν και εάν αυτά εντοπιστούν) λαμβάνουν Λογοθεραπεία ή/και Ειδική Εκπαίδευση

Ετήσια έκθεση ΥΠΠ_2016

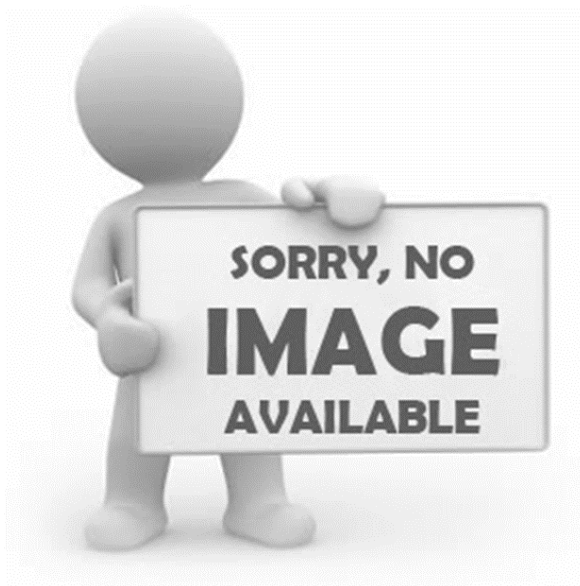
Πίνακας 13 : Διαγνώσεις

Διαγνώσεις		Εκπαιδευτική Βαθμίδα							%
		Συχνότητα εμφάνισης	Νηπιαγωγείο	Δημοτικό	Γυμνάσιο	Λύκειο	Τεχνικές Σχολές	Ειδικό Σχολείο	
Ειδική Μαθησιακή Δυσκολία (Δυσλεξία)		689	0	379	176	80	54	0	10.2
Διαταραχή της Ανάγνωσης		48	0	37	8	1	2	0	0.7
Διαταραχή της Γραπτής Έκφρασης		145	0	87	36	15	7	0	2.1
Ειδική Δυσκολία στα Μαθηματικά		80	0	41	21	7	11	0	1.1
Γενικευμένες Μαθησιακές Δυσκολίες λόγω Διανοητικής Έκπτωσης		814	39	407	256	47	64	1	12.1
Γενικές Μαθησιακές Δυσκολίες λόγω άλλων παραγόντων		1573	116	787	479	129	59	3	23.4
Διαταραχή των Κινητικών Δεξιοτήτων		17	9	6	1	1	0	0	0.2
Κινητική Αναπηρία		90	22	20	16	7	0	25	1.3
Διαταραχές της επικοινωνίας	Διαταραχή της Γλωσσικής Έκφρασης	114	48	61	4	0	0	1	1.7
	Μικτή Διαταραχή της Αντίληψης και Έκφρασης	35	17	16	1	0	1	0	0.5
	Φωνολογική Διαταραχή/ Ομιλίας	54	18	32	2	2	0	0	0.8
	Ειδική Γλωσσική Διαταραχή*	47	11	31	4	0	1	0	0.7
Διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές	Αυτισμός	316	140	120	20	11	3	22	
	Ασπεργκερς	82	12	50	12	4	3	1	
Διαταραχή	Συνδυασμένος Τύπος	489	57	271	100	29	29	3	

... Συμπερασματικά

- ? Δεν αποτελεί διαγνωστική κατηγορία
- ? Δεν υπάρχουν σαφή κριτήρια διάγνωσης
- ? Η γλωσσική αξιολόγηση δεν είναι συστηματική
- ? ... η γλωσσική παρέμβαση παρέχεται σποραδικά

Αλλά...

Γιατί;

Πού;

Τι;

Ποιος;

Πώς;

Πότε;

Πόσο;

Κάτι ακόμα....

Τεκμηριωμένη Πρακτική

Είναι η ενσωμάτωση, από τους λογοθεραπευτές, στην κλινική τους πρακτική, των καλύτερων διαθέσιμων τεκμηριωμένα αποτελεσμάτων από τη συστηματική έρευνα και των αξιών των ασθενών τους για να αποδείξουν ότι αυτό που κάνουν έχει αποτέλεσμα!

Αξιολόγηση

Η κλινική διαδικασία αξιολόγησης της διαταραχής που παρουσιάζει το άτομο.

Χωρίζεται στην **εκτίμηση** (η συλλογή των δεδομένων) και στη **διάγνωση** (το αποτέλεσμα της μελέτης και της ερμηνείας των δεδομένων) (Darley, 1991).

Μπορεί να στοχεύει στην **ανίχνευση** (εντοπισμός ατόμων που χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης) ή/και στην **περιεκτική αξιολόγηση** (συλλογή όλων των απαιτούμενων πληροφοριών για την περιγραφή μιας κατάστασης)

Η διαγνωστική διαδικασία υπό διερεύνηση...

Δεν υπάρχουν **διαγνωστικά εργαλεία** που να είναι σχεδιασμένα για να αξιολογούν Κυπριόπουλα παιδιά.

Η γνώση για τα **γλωσσικά χαρακτηριστικά** των παιδιών με Α.Γ.Δ. που μιλούν την Κυπριακή ποικιλία παραμένει περιορισμένη.

Οι λογοθεραπευτές χρησιμοποιούν διαγνωστικά εργαλεία που σχεδιάστηκαν για παιδιά που μιλούν την **Κοινή Ελληνική** και **μεταφράσεις** αγγλόφωνων (συνήθως) εργαλείων.

Έμφαση δίνεται στην **ποιοτική αξιολόγηση** και στην **υποκειμενική κρίση** των θεραπειών. Άρα αυθαίρετη παροχή υπηρεσιών...

Γιατί;

- Η διάγνωση και η παρέμβαση δεν μπορεί να βασίζεται σε ευρήματα **άλλων γλωσσών**.
- Τα **διαλεκτικά** χαρακτηριστικά μιας γλώσσας όπως επίσης και η κουλτούρα των ομιλητών είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη στη διαγνωστική διαδικασία (Oetting & McDonald, 2001; Washington & Craig, 2004).
- Πρέπει να αποφευχθεί η σύγχυση μεταξύ **διαλεκτικών** χαρακτηριστικών και γλωσσικών δυσκολιών (Battle, 1996; McGregor et al., 1997; Seymour et al., 1998; Wyatt, 2002; Theodorou, et al., 2016).

Diagnosing bilectal children with SLI: Determination of identification accuracy

(Theodorou, Kambanaros & Grohmann, 2016)

- 1) Να εντοπίσει ποια από τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται μπορούν να διαφοροποιήσουν τα παιδιά με (Ε.)Γ.Δ..
- 2) Να καθοριστεί η ακρίβεια και η ευαισθησία των διαγνωστικών εργαλείων.
- 3) Να προταθεί ένας αξιόπιστος τρόπος εντοπισμού/ διάγνωσης της (Ε.)Γ.Δ..

CLINICAL LINGUISTICS & PHONETICS
<http://dx.doi.org/10.1080/02699206.2016.1182591>

Diagnosing bilectal children with SLI: Determination of identification accuracy

Eleni Theodorou^a, Maria Kambanaros^a, and Kleanthes K. Grohmann^b

^aDepartment of Rehabilitation Sciences, Cyprus University of Technology, Limassol, Cyprus; ^bDepartment of Rehabilitation Sciences, University of Cyprus, Nicosia, Cyprus

ABSTRACT

Very little is known about diagnosing specific language impairment (SLI) in children who are exposed daily to a dialect (community language) and a standard variety (school instruction). The research reported here examines the specificity and sensitivity of language tests used so far to evaluate language performance in the context of diglossia (Cyprus). Sixteen children with SLI aged 5–9 years and 22 age-matched typically developing children were examined on a range of language tests modified to include dialectal differences. Properties of each test were evaluated through logistic regression analysis in order to identify children with SLI. The analysis revealed that many of the tests used are sufficiently accurate concerning sensitivity and specificity levels. Furthermore, a combination of tests is proposed as a good tool for diagnostic purposes. Speech and language therapists as well as researchers can now rely on an accurate diagnostic procedure within a practice-based evidence framework.

ARTICLE HISTORY

Received 8 December 2015
Revised 18 April 2016
Accepted 21 April 2016

KEYWORDS

Bilectalism; Cyprus;
diagnosis; diglossia;
Greek; SLI

Γλωσσικές δοκιμασίες

- 1) **Bus Story Test (BST):** Αφηγηματικός λόγος
(Renfrew, 1997)
- 2) **Διαγνωστικό Τεστ Γλωσσικής Νοημοσύνης (DVIQ):** Γλώσσα
(Σταυρακάκη & Τσιμπλή, 2000)
- 3) **Peabody Picture Vocabulary Test (PPVT):** Κατανόηση λεξιλογίου
(Dunn & Dunn, 1981)
- 4) **Δοκιμασία Εκφραστικού Λεξιλογίου:** Κατονομασία
(Βογινδρούκας κ.α., 2009)
- 5) **Αθηνά Τεστ:** Λεξιλόγιο και φωνημική διάκριση
(Παρασκευόπουλος κ.α., 1999)
- 6) **Φωνολογικό Τεστ:** Φωνολογία
(Πανελλήνιος Σύλλογος Λογοπεδικών, 1995)

Αποτελέσματα

Δοκιμασία	Τ.Α.	Ε.Γ.Δ.	Sig. (2-tailed)
Λεξιλόγιο (DVIQ)	23.84 (2.05)	18.43 (3.05)	.000*
Μορφοσύνταξη (DVIQ)	20.64 (1.87)	14.19 (2.34)	.000*
Κατανόηση μεταγ. εννοιών (DVIQ)	21.36 (2.26)	18.44 (3.07)	.002*
Κατανόηση μορφοσ.(DVIQ)	27.14 (2.55)	25.37 (3.28)	.071
Μίμηση προτάσεων (DVIQ)	46.5 (2.02)	41.5 (2.45)	.000*
DVIQ Total	139.5 (8.09)	117.94 (9.7)	.000*
PPVT	80.09 (25.32)	62.67 (18.49)	.025*
Εκφραστικό λεξιλόγιο	36 (4.98)	24.31 (4.78)	.000*

Αποτελέσματα

Δοκιμασία	T.A.	Ε.Γ.Δ.	Sig. (2-tailed)
Πληροφορίες (BST)	41.59 (11.29)	24.94 (9.12)	.000*
A5LS (BST)	9.06 (2.27)	6.47 (1.84)	.001*
Sub. Cl. (BST)	8.45 (3.51)	3.38 (2.58)	.000*
Αριθμός προτάσεων t-units (BST)	20.54 (3.5)	17.56 (4.41)	.026*
Μέσο μήκος εκφοράς (BST)	4.99 (1.28)	3.93 (1.09)	.011*
Ορισμοί(Αθηνά)	18.62 (7.53)	8.56 (2.16)	.000*
Φωνημική διάκριση (Αθηνά)	22.18 (4.88)	16.06 (5.74)	.001*
Φωνολογικό	68.41 (2.52)	56.06 (11.74)	.000*

Δείκτες Αξιοπιστίας

Ευαισθησία (Sensitivity): να εντοπίζει σωστά τα παιδιά τα οποία παρουσιάζουν τη διαταραχή

Ακρίβεια (Specificity): να επιβεβαιώνει την απουσία της διαταραχής από τα παιδιά που δεν παρουσιάζουν τα συμπτώματα

Δοκιμασίες με υψηλή ευαισθησία και ακρίβεια περιορίζουν την αποτυχία στη διάγνωση.

(Komeili and Marshall, 2013)

>90% = 'καλό' διακριτικό επίπεδο

80% to 89% = 'ικανοποιητικό' διακριτικό επίπεδο

<80% = 'πολύ χαμηλό' διακριτικό επίπεδο

Plante & Vance (1994)

Ευαισθησία και ακρίβεια

Δοκιμασία	Παιδιά με (Ε.)Γ.Δ. (Ευαισθησία)	Τυπικά παιδιά (Ακρίβεια)	Αξιοπιστία
DVIQ			
Λεξιλόγιο	75% (12/16)	81.8% (18/22)*	78.9% (30/38)
Μορφοσύνταξη	93.8% (15/16)**	95.5% (21/22)**	94.7% (36/38)
Κατανόηση μεταγλ. εννοιών	68.8% (11/16)	77.3% (17/22)	73.7% (28/38)
Κατανόηση μορφοσύνταξης	37.5% (6/16)	86.4% (19/22)*	65.8% (25/38)
Επανάληψη προτάσεων	87.5% (14/16)*	90.9% (20/22)**	89.5% (36/38)
Σύνολο DVIQ	93.8% (15/16)**	90.9% (20/22)**	92.1% (35/38)
PPVT	56.3% (9/16)	68.2% (15/22)	63.2% (24/38)
Δοκ. Εκφ. Λεξιλογίου	87.5% (14/16)*	90.9% (20/22)**	89.5% (34/38)

Ευαισθησία και ακρίβεια

Δοκιμασία	Παιδιά με Ε.Γ.Δ. (ευαισθησία)	Τυπικά παιδιά (Ακρίβεια)	Αξιοπιστία
Bus Story Test			
Πληροφορίες	75% (12/16)	86.4% (19/22)*	81.6% (31/38)
A5LS	75% (12/16)	86.4% (19/22)*	81.6% (31/38)
Αρ. εξαρτημένων προτάσεων	75% (12/16)	90.9% (20/22)**	84.2% (32/38)
Αρ. προτάσεων (T- units)	37.5% (6/16)	81.8% (18/22)*	63.2% (24/38)
Μέσο μήκος εκφοράς	56.3% (9/16)	77.3% (17/22)	68.4% (26/38)
Αθηνά Τεστ			
Λεξιλόγιο	81.3% (13/16)*	76.2% (16/22)	78.4% (29/38)
Φωνημική διάκριση	50% (8/16)	86.4% (19/22)*	71.1% (27/38)
Φωνολογικό Τεστ	62.5% (10/16)	95.5% (21/22)**	81.6% (31/38)

...συνδυάζοντας τις δοκιμασίες

Τ.Α. παιδιά
(Ακρίβεια)

100% (16/16)

Παιδιά με
Ε.Γ.Δ.
(Ευαισθησία)

100% (16/16)

Συνδυασμός μετρήσεων

Συνδυασμός	Παιδιά με Ε.Γ.Δ. (ευαισθησία)	Τυπικά παιδιά (Ακρίβεια)	Αξιοπιστία
DVIQ: Λεξιλόγιο+ παρ. μορφοσ.+ επανάληψη προτάσεων	93.8% (15/16)**	95.5% (21/22)**	94.7% (36/38)
DVIQ: Παρ. μορφοσυν.+ επανάληψη προτάσεων+ BST: Αριθ. εξαρτ. προτ.+ M.M.E.	100% (16/16)**	100% (22/22)**	100% (38/38)
DVIQ: Λεξιλόγιο+ Δοκ. εκφρ. λεξιλ.+ BST: Πληροφορίες+ Αθηνά τεστ: Λεξιλόγιο	93.8% (15/16)**	95.2% (20/21)**	94.6% (36/37)
DVIQ: Κατ. μορφοσ. + Καταν. μεταγλωσσικών εννοιών+ PPVT	56.3% (9/16)	77.3% (17/22)	68.4% (26/38)
BST: Πληροφορίες+ A5LS+ Αριθ. εξαρτ. προτ.+ M.M.E.+ Αρ. προτάσεων	87.5% (14/16)*	86.4% (19/22)*	86.8% (33/38)
DVIQ: Λεξιλόγιο+ Παρ. μορφοσ. + Κατ. μορφοσυν.+ Κατ. μεταγλωσσικών εννοιών+ Επανάληψη προτάσεων	100% (16/16)**	100% (22/22)**	100% (38/38)

Σύνοψη

- ! Ικανοποιητικά αξιόπιστα
- ! Η επιτυχία των γλωσσικών δοκιμασιών είναι αποτέλεσμα της αξιολόγησης όλων των γλωσσικών επιπέδων
- ! Το DVIQ είναι αξιόπιστο εργαλείο διάγνωσης
- ! Εναλλακτικό εργαλείο ο συνδυασμός του DVIQ και του BST
- ! Απαιτείται η στάθμιση των γλωσσικών δοκιμασιών

...μια άλλη δοκιμασία

Front Psychol. 2017; 8: 2104.
Published online 2017 Dec 6. doi: [10.3389/fpsyg.2017.02104](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.02104)

PMCID: PMC5723908
PMID: [29270140](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/29270140/)

Sentence Repetition as a Tool for Screening Morphosyntactic Abilities of Bilectal Children with SLI

Elena Theodorou,^{1,*} Maria Kambanaros,¹ and Kleanthes K. Grohmann^{2,3}

[Author information](#) ► [Article notes](#) ► [Copyright and License information](#) ► [Disclaimer](#)

Abstract

Go to:

The clinical significance of sentence repetition tasks (SRTs) for assessing children's language ability is well-recognized. SRT has been identified as a good clinical marker for children with (specific) language impairment as it shows high diagnostic accuracy levels. Furthermore, qualitative analysis of repetition samples can provide information to be used for intervention protocols. Despite the fact that SRT is a familiar task in assessment batteries across several languages, it has not yet been measured and validated in bilectal settings, such as Cypriot Greek, where the need for an accurate screening tool is urgent. The aims of the current study are three-fold. First, the performance of a group of (Cypriot) Greek-speaking children identified with SLI is evaluated using a SRT that elicits complex morphosyntactic structures. Second, the accuracy level of the SRT for the identification of SLI is explored. Third, a broad error analysis is carried out to examine and compare the morphosyntactic abilities of the participating children. A total of 38 children aged 5–9 years participated in this study: a clinical group of children with SLI ($n = 16$) and a chronological age-matched control group ($n = 22$). The ability of the children to repeat complex morphosyntactic structures was assessed using a SRT consisting of 24 sentences. The results showed that the SRT yielded significant differences in terms of poorer performance of children with SLI compared to typically developing peers. The diagnostic accuracy of the task was validated, since regression analysis showed that the task is sensitive and specific enough to identify children with SLI. Finally, qualitative differences between children with SLI and those with TLD regarding morphosyntactic abilities were detected. This study showed that a SRT that elicits morphosyntactically complex structures could be a potential clinical indicator for SLI in Cypriot Greek. The task has the potential to be used as a referral criterion in order to identify children whose language needs to be evaluated further. Implications for speech-language therapists and policy-makers are discussed.

Keywords: screening, clinical marker, referral criterion, bilectalism, Cypriot Greek

ΣΤΟΧΟΙ

- 1) Να εντοπίσει κατά πόσο η δοκιμασία μπορεί να διαφοροποιήσει τα παιδιά με (Ε.)Γ.Δ..
- 2) Να καθοριστεί η διαγνωστική ακρίβεια και η διαγνωστική ευαισθησία της δοκιμασίας
- 3) (Να περιγράψει και να συγκρίνει τα λάθη που κάνουν τα παιδιά με (Ε.)Γ.Δ..)

Επανάληψη σύνθετων μορφοσυντακτικών δομών ως εργαλείο ανίχνευσης (Theodorou, et al., 2017)

Γιατί;

1. Σημαντικό εργαλείο διάγνωσης για παιδιά με Ε.Γ.Δ. (Riches et al., 2010)
2. Η διαγνωστική του αξία έχει αποδειχτεί για αρκετές γλώσσες, π.χ. Αγγλικά, Ιταλικά, Γαλλικά, και διαλέκτους (e.g. Conti-Ramsden et al., 2001; Stokes et al., 2006; Devescovi & Caselli, 2007; Chiat & Roy, 2008; Riches et al., 2010; Seeff-Gabriel et al., 2010; Thordardottir et al., 2011; Leclercq et al., 2014; Oetting et al., 2015)
3. Θετική συσχέτιση της δοκιμασίας με τον αυθόρμητο λόγο. (Brown & Fraser, 1963; Sturner et al., 1993; Devescovi & Caselli, 2007)
4. Σημαντική συσχέτιση με διάφορες γλωσσικές δοκιμασίες. (Chiat & Roy, 2008; Everitt, 2009)
5. Αναφέρθηκαν αρκετά πλεονεκτήματα όπως φυσική διαδικασία, κριτήριο παραπομπής, συγκεκριμένες δομές. (e.g. Lust et al., 1996; Devescovi & Caselli, 2001; Seeff-Gabriel et al., 2010)
6. Το σύστημα της γραμματικής είναι απαραίτητο για να επεξεργαστεί, να αναλύσει και να αναδομήσει την πρόταση. (e.g. Woon, Yap, Lim & Wong, 2014; Marinis & Lotem, 2015)

Δοκιμασία Επανάληψης Προτάσεων

---

24 προτάσεις

- ο αναφορικές προτάσεις υποκειμένου και αντικειμένου:
/ta pedja vlerun ti jaja ru jirefci ton pap^hu/ /vlepo tin kota
ru aⁿgałazi i γata/.
- ο δευτερεύουσες *ότι*: /ipes oti i mama emairepse to fai/
- ο δευτερεύουσες *γιατί*-sentences: /to moro klei jati pina/
- ο άρνηση *δεν*: /en tu lalo to mistiko tis/
- ο δευτερεύουσες *να*: /i jaja θeli na tus ta mairepsi avrio/

Δύο μέθοδοι βαθμολόγησης:

1. Σωστό ή λάθος
2. Ορθή (3 πόντους), 1 λάθος (2 πόντους), 2 ή 3 λάθη (1 πόντος),
περισσότερα από 3 λάθη (0 πόντους)

Σύνοψη αποτελεσμάτων

- ✓ Σημαντική διαφορά στην απόδοση μεταξύ παιδιών με (Ε.)Γ.Δ. και τυπικά αναπτυσσόμενων παιδιών.
- ✓ Καμία διαφορά μεταξύ παιδιών προσχολικής ηλικίας και σχολικής ηλικίας και για τις δύο ομάδες ((Ε.)Γ.Δ. και Τ.Α.)
- ✓ Και οι δύο μετρήσεις μπορούν να κατατάξουν σωστά τα παιδιά στις ομάδες ((Ε.)Γ.Δ. και Τ.Α.) αφού τα ποσοστά ακρίβειας και ευαισθησία είναι ικανοποιητικά
- ✓ Η δοκιμασία μίμησης προτάσεων σχετίζεται με τις μετρήσεις από τις γλωσσικές δοκιμασίες που αφορούν τη γραμματική (φωνολογία, μορφολογία, σημασιολογία, σύνταξη)

Άλλα εργαλεία αξιολόγησης

Τυποποιημένες Δοκιμασίες Σταθμισμένες στην Ελληνική Γλώσσα (1/3)

Ανιχνευτικό Τεστ Διαταραχών Ομιλίας και Λόγου (ΑνΟμιΛο 4)
(Πανελλήνιος Σύλλογος Λογοπεδικών): παιδιά 3;9-4;6 ετών, ανιχνεύει δυσκολίες ή καθυστέρηση στην ανάπτυξη του λόγου & της ομιλίας στη δομή & χρήση, διαταραχές της φωνής & ρυθμού ομιλίας

Δοκιμασία Γλωσσικής Αντίληψης & Έκφρασης (Βογινδρούκας & Γρηγοριάδου, Εκδόσεις Γλαύκη): μελετά τη γνώση, αναγνώριση, χρήση γραμματικών κανόνων & τη γλωσσική έκφραση στην προσχολική ηλικία

Διαγνωστικό Τεστ Γλωσσικής Νοημοσύνης (Προσχολικής & Σχολικής Ηλικίας) (Σταυρακάκη & Τσιμπλή, 2000): εξετάζει την παραγωγή (λεξιλόγιο, μορφοσύνταξη), την κατανόηση (μεταγλωσσικές έννοιες, μορφοσύνταξη), την ικανότητα ανάκλησης συντακτικών δομών

Τυποποιημένες Δοκιμασίες Σταθμισμένες στην Ελληνική Γλώσσα (3/3)

Δοκιμασία Εκφραστικού Λεξιλογίου (Βογινδρούκας, Πρωτόπαπας & Σιδερίδης, 2009, Εκδόσεις Γλαύκη): κατονομασία 50 ασπρόμαυρων εικόνων, παιδιά ηλικίας 4;0-8;0 ετών

Φωνολογικό Τεστ (Σύλλογος Λογοπεδικών): κατονομασία λέξεων, φωνητικό ρεπερτόριο, φωνολογικές διεργασίες

Αθηνά τεστ Διάγνωσης Δυσκολιών Μάθησης (Παρασκευόπουλος, 2011): Νοητική ικανότητα, μνήμη ακολουθιών, γραφο-φωνολογική ενημερότητα, συμπλήρωση παραστάσεων, νευροψυχολογική ωριμότητα

Λογόμετρο (Μουζάκη κ.α., 2016): Τεχνολογική εφαρμογή σταθμισμένης γλωσσικής αξιολόγησης, ανίχνευση δυνατοτήτων και δυσκολιών στον προφορικό και στο γραπτό λόγο σε παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας.

Ανεπίσημη αξιολόγηση

✓ Αρχική εντύπωση (Εμμεση παρατήρηση)

- ✓ Οι πληροφορίες που συλλέγει ο θεραπευτής στην πρώτη επίσκεψη του ατόμου.
- ✓ Πως χρησιμοποιεί την ομιλία για να επικοινωνήσει με το άτομο που το συνοδεύει.
- ✓ Πως συμπεριφέρεται στο χώρο.

✓ Άμεση παρατήρηση

- ✓ Οι πληροφορίες που συλλέγει ο θεραπευτής από την αλληλεπίδραση του με το παιδί (παιχνίδι, διάβασμα βιβλίων, κ.λ.π.)

Ανεπίσημη Αξιολόγηση: Άμεση παρατήρηση

Συμπεριλαμβάνει:

1. Εξωτερική εμφάνιση, βάδιση, έκφραση προσώπου
2. Έλεγχος προσοχής
3. Βασικές έννοιες
4. Επίλυση προβλήματος
5. Ικανότητα συσχέτισης
6. Εξαγωγή συμπερασμάτων
7. Γλωσσικές ικανότητες (αντίληψη-παραγωγή) (όλοι οι τομείς: μορφή, περιεχόμενο, χρήση)
8. Παιχνίδι (συμβολισμό, αναπαράσταση, εναλλαγή, κ.λ.π.)
9. Χρονοσειριακή τοποθέτηση
10. Ζωγραφιά

Τυποποιημένες Δοκιμασίες Σταθμισμένες στην Ελληνική Γλώσσα (2/3)

Δοκιμασία Πληροφοριακής & Γραμματικής Επάρκειας-Εικόνες Δράσης (Βογινδρούκας, Πρωτόπαπας & Σταυρακάκη, 2009) (Εκδόσεις Γλαύκη): αξιολογεί τη γραμματική επάρκεια (μορφοσύνταξη) & τον αριθμό των πληροφοριών που αποδίδει το παιδί κατά την περιγραφή των εικόνων παιδιών ηλικίας 4;0-7;0 ετών

Εργαλείο Ανίχνευσης Διαταραχών Λόγου & Ομιλίας σε Παιδιά Προσχολικής Ηλικίας (Οικονόμου, Μπεζεβέγκης, Μυλωνάς & Βαρλοκώστα, 2007): αξιολογεί την αφηγηματική ικανότητα (ΜΜΕ, λεξιλόγιο, μορφή, σύνταξη, πληροφορίες), το εκφραστικό & προσληπτικό λεξιλόγιο παιδιών ηλικίας 3;0-5;11 ετών (αποτελεί μέρος των 12 Διαγνωστικών Εργαλείων-Υποέργο 2, ΕΠΕΑΕΚ, Υπεύθυνος έργου: Πόρποδας, Κ.)

Πως θα καλύψετε τις ανάγκες της αξιολόγησης που δεν καλύπτονται από τις γλωσσικές δοκιμασίες;

Δεδομένα από τον αυθόρμητο λόγο

Τι πρέπει να αξιολογήσουμε: Μορφολογίας

Ουσιαστικά: Ενικός-Πληθυντικός→ης, -η, -ος, -ο, -ες, -οι, -ηδες κλπ.

Γενική κτητική →-δικό μου, του μπαμπά

Άρθρα (οριστικό-αόριστο) →ο-η-το, ένας-μια-ένα

Ρήματα: Ενεστώτας + Πρόσωπο, Αριθμός→τρώ-ει, πατά-νε

Ρήματα: Αόριστος + Πρόσωπο, Αριθμός→μίλη-σ-α, ε-παι-ξ-α, είδα

Συγκριτικός-Υπερθετικός βαθμός→μεγαλύτερο, το πιο μεγάλο

Άρνηση→όχι τώρα, μη παίζεις, δε θέλω

Αυτοπαθείς αντωνυμίες→εαυτό μου

Προθέσεις →πάνω, κάτω, μέσα, δίπλα, πίσω κλπ.

Τι πρέπει να αξιολογήσουμε: Σύνταξη

Γενικά ενδείξεις για δυσκολίες στη σύνταξη περιλαμβάνουν:

- ✓ Χρήση απλών προτάσεων (2-3 λέξεις)
- ✓ Περιορισμένο εύρος στο είδος των προτάσεων
- ✓ Υπερ-γενίκευση της δομής: Υ+Ρ+Α
- ✓ Απουσία δευτερευουσών προτάσεων (υποτακτικές, αιτιολογικές κ.λ.π.)
- ✓ Σύγχυση με τη χρήση και κατανόηση των αντωνυμιών
- ✓ Δυσκολία στη διατύπωση ερωτήσεων
- ✓ Δυσκολία στην κατανόηση και παραγωγή ερωτήσεων (Ποιος, Που, Πότε, Γιατί, Πως)
- ✓ Δυσκολία στην παραγωγή και κατανόηση παθητικών και αναφορικών προτάσεων

Τι πρέπει να αξιολογήσουμε: Σύνταξη

Μέρη ομιλίας-λειτουργικά μέρη (Speech parts):

- **Ουσιαστικό:** λέξη που αναπαριστά πρόσωπο, τόπο, πράγμα (π.χ. λουλούδι, οικογένεια, θυμός)
- **Αντωνυμία:** λέξη που αντικαθιστά ένα ουσιαστικό-όνομα (π.χ. Εγώ, αυτό, εκείνο, το οποίο)
- **Επίθετο:** λέξη που προσδιορίζει ένα ουσιαστικό ή μια αντωνυμία (π.χ. μακρύς, όμορφος)
- **Ρήμα:** λέξη που δηλώνει πράξη/κατάσταση/ύπαρξη (π.χ. τρέχω, είμαι, έχω)
- **Επίρρημα:** λέξη που προσδιορίζει ρήμα, επίθετο, ή άλλο επίρρημα απαντώντας σε ερωτήσεις: Πώς; Γιατί; Πότε; Πού; ή Σε ποιο σημείο; (π.χ. άσχημα, δυνατά, καλά)
- **Σύνδεσμος:** λέξη που ενώνει φράσεις, και προτάσεις ή άλλες λέξεις (π.χ. και, αλλά, γιατί, ή)
- **Και αυτά που αναφέρονται στην αξιολόγηση της μορφολογίας**

Τι πρέπει να αξιολογήσουμε: Σύνταξη

Τα μέρη της ομιλίας συνδυάζονται σε μονάδες, οι πιο μικρές είναι οι φράσεις (phrases). Φράσεις είναι συνδυασμοί λέξεων που σχετίζονται μεταξύ τους χωρίς όμως υποκείμενο και κατηγορούμενο :

- ✓ **Ονοματική φράση:** ένα σύνολο λέξεων που λειτουργεί ως ουσιαστικό (π.χ., **αυτή η ταινία** είναι αστεία, **το να πηγαίνεις στο εκδρομή** είναι διασκεδαστικό)
- ✓ **Ρηματική φράση:** ένα σύνολο λέξεων που λειτουργεί ως ρήμα (π.χ. η εργασία **θα αρχίσει αύριο**, οι καλές δασκάλες **πειθαρχούν τους μαθητές με υπομονή**)
- ✓ **Προθετική φράση:** ένα σύνολο λέξεων που λειτουργεί ως πρόθεση (κόβω το ψωμί **με το μαχαίρι**, χρειαζομαι σαπούνι **από το ντουλάπι**, είδα ένα μεγάλο δέντρο **στο πάρκο**)
- ✓ **Επιθετική φράση:** ένα σύνολο λέξεων που λειτουργεί ως επίθετο ή αντωνυμία (π.χ. **Κουρασμένη από τη δύσκολη μέρα**, αποκοιμήθηκε, Το κορίτσι **με τα μακριά μαλλιά**, χτύπησε)

Τι πρέπει να αξιολογήσουμε: Σύνταξη

Οι προτάσεις (clauses) είναι ομάδες λέξεων που έχουν υποκείμενο (έστω και αν δεν προφέρεται σε γλώσσες όπως στα Ελληνικά) και κατηγορούμενο (predicate). Υπάρχουν 2 είδη:

- ✓ **Κύρια πρόταση ή ανεξάρτητη πρόταση:** μια γραμματικά ολοκληρωμένο σύνολο λέξεων που μεταφέρει ολοκληρωμένο νόημα (π.χ. Αυτή πήγε στα μαγαζιά)
- ✓ **Δευτερεύουσα πρόταση ή εξαρτημένη πρόταση:** ένα σύνολο λέξεων που δεν μεταφέρει ολοκληρωμένο νόημα, θα πρέπει να συνδέεται με μια κύρια (π.χ. Πρέπει να φύγω τώρα, **γιατί άργησα**, Πήρα τη μπάλα **που μου έριξες**)

Τι πρέπει να αξιολογήσουμε: Σύνταξη

Οι phrases & clauses συνδυάζονται για δημιουργήσουν προτάσεις (sentences). Υπάρχουν 4 είδη:

- ✓ **Απλή πρόταση:** αποτελείται από τους κύριους όρους, δηλ. περιλαμβάνει τις απολύτως απαραίτητες πληροφορίες για να δηλωθεί ένα νόημα (δηλ. έχει μόνο Υ, Ρ, Α & Κ) (π.χ. Ο Γιάννης κοιμάται στο κρεβάτι)
- ✓ **Ελλειπτική πρόταση:** όταν κάποιος από τους βασικούς όρους λείπει, γιατί εννοείται εύκολα (π.χ. Τι κάνεις;)
- ✓ **Επαυξημένη πρόταση:** όταν εκτός από τους βασικούς όρους περιλαμβάνει και προσδιορισμούς (π.χ. Ο όμορφος Γιάννης κοιμάται ήσυχα στο κρεβάτι)
- ✓ **Σύνθετη πρόταση:** λέγεται η πρόταση που περιλαμβάνει κάποιο όρο δύο φορές ή περισσότερες (εκτός, βέβαια, από τη ρήμα) (π.χ. Ο Γιάννης έφαγε **τυρόπιτα** και **κουλούρι**)
- ✓ **Συνδυασμός ειδών** (π.χ. Τι κάνεις σήμερα;)

Μέτρηση Μέσου Μήκους Εκφοράς (Mean Length of Utterance)

Είναι ο μέσος όρος των μορφημάτων (ή λέξεων) που παράγονται σε μια πρόταση όπως αυτό προκύπτει από την ανάλυση 50-100 εκφορών.

Η μέτρηση μπορεί να γίνει σε μορφήματα ή λέξεις.

Για την Ελληνική συνήθως μετρούμε λέξεις.

- Μπορεί να είναι δείκτης για τις γλωσσικές ικανότητες του παιδιού (Rice & Maybel, 2010, Theodorou, 2013).
- Μπορεί να είναι δείκτης για τις μαθησιακές ικανότητες του παιδιού (Bishop & Adams, 1990).

Μέτρηση Μέσου Μήκους Εκφοράς (Mean Length of Utterance)

---

1. Μέτρησε το σύνολο των εκφορών.
2. Μέτρησε το σύνολο των μορφημάτων (ή των λέξεων)
3. Διαίρεσε τα μορφήματα (ή τις λέξεις) δια το σύνολο των εκφορών.
4. Το αποτέλεσμα που παίρνεις είναι το MLU.

Παράδειγμα

Zuse ena atakto leoforio		
ce pij...		
epeze m ena filo tu		
ma o ci:		
ma aftos prospaθise na to sinerjiasi...na to synergasi		
omos aftos den deçetun		
epeze me tus filus tu		
istera eftase s ena treno		
ce tu		
ce tu sfirikse o oðiyos		
omos afto tipota den akuse		
ce sineçize to ðromo		
istera iðe ena fraxti		

ce ipe kurastika al:o na proxorao stus δromus

piδise apo pano apo ena fraxti

ce i ajelaδa tu fonakse

m: den eksanaiδa sta matca mu

istera ephese mesa se mpa limnula

ce fonakse

ce kol:ise

istera omos fonakse se enan e..ir..

fonakse enas cirios se...astinomikus na rtun na to vyalun apo ti limni

ce istera piene pali spiti ndu

Συνοπτικός πίνακας περιγραφής της γλωσσικής ικανότητας

Εκφορές	Μέρη Ομιλίας											Κύρια σα Δευτερεύου
	Ουσιαστικό	Αντωνυμία	Επίθετο	Ρήμα	Επίθετο	Πρόθεση	Σύνδεσμος	Ονοματική	Ρηματική	Προθετική	Επιθετική	

Συνοπτικός πίνακας καταγραφής αξιολόγησης [2]

	Ερωτηματική	Επιφωνηματι	Κή Προσταγή	Επιθυμία	Δηλωτική	Συνδυασμός	Σύνθετη	Επαυξημένη	Ελλειπτική	Απλή
Εκφορές										

Άλλες αξιολογήσεις

Αξιολόγηση ακοής

Αξιολόγηση ακουστικής διάκρισης

Αξιολόγηση άρθρωσης

Στοματοπροσωπικός έλεγχος

Αξιολόγηση μεταγλωσσικής ικανότητας

Αξιολόγηση μη-λεκτικής νοημοσύνης (WISC 3- Raven's coloured progressive matrices)

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Παρέμβαση

Είναι μια συλλογή από πρακτικές (μεθόδους, προσεγγίσεις, προγράμματα) τα οποία έχουν σχεδιαστεί για να ενισχύσουν τη γλωσσική ανάπτυξη, και που θα επιτρέψουν τελικά στο άτομο με ΓΔ να συμμετέχει ικανοποιητικά στην κοινωνία.

Η παρέμβαση είναι συνήθως **χρονικά καθορισμένη**, ενώ η αρχική αξιολόγηση καθορίζει την ανάγκη να την λάβει το άτομο ενώ μια επόμενη αξιολόγηση μετρά το αποτέλεσμα της παρέμβασης.

Η παρέμβαση μπορεί να εφαρμοστεί **άμεσα** από τον ειδικό ή **έμμεσα** από τους γονείς, τους δασκάλους κ.λ.π.

Η παρέμβαση μπορεί να γίνει σε σχολείο, σε νοσοκομείο, σε πλαίσιο έγκαιρης παρέμβασης, σε ιδιωτικό γραφείο (ανάλογα πάντα με τη χώρα και τις παροχές που υπάρχουν)

(πηγή: <https://research.ncl.ac.uk/costis1406/abouttheaction/definitions/>)

Αρχές Ψυχογλωσσολογικής Παρέμβασης

Μια λεπτομερής αξιολόγηση που βασίζεται σε ερευνητικά δεδομένα βοηθά στο σχεδιασμό της παρέμβασης (Evidence Based Practice)

Όσο πιο ξεκάθαροι είναι οι στόχοι τόσο πιο εύκολα μπορεί να αξιολογηθεί η επίτευξη τους

Οι **μακροπρόθεσμοι στόχοι** αφορούν το μέγιστο των δυνατοτήτων του παιδιού οι οποίες αναμένεται να κατακτηθούν μέχρι το τέλος του θεραπευτικού προγράμματος.

Οι **βραχυπρόθεσμοι στόχοι** αφορούν τις άμεσες επιδιώξεις και εντάσσονται σε ένα χρονοδιάγραμμα πραγμάτωσης.

Σημαντικά!!!!!!!

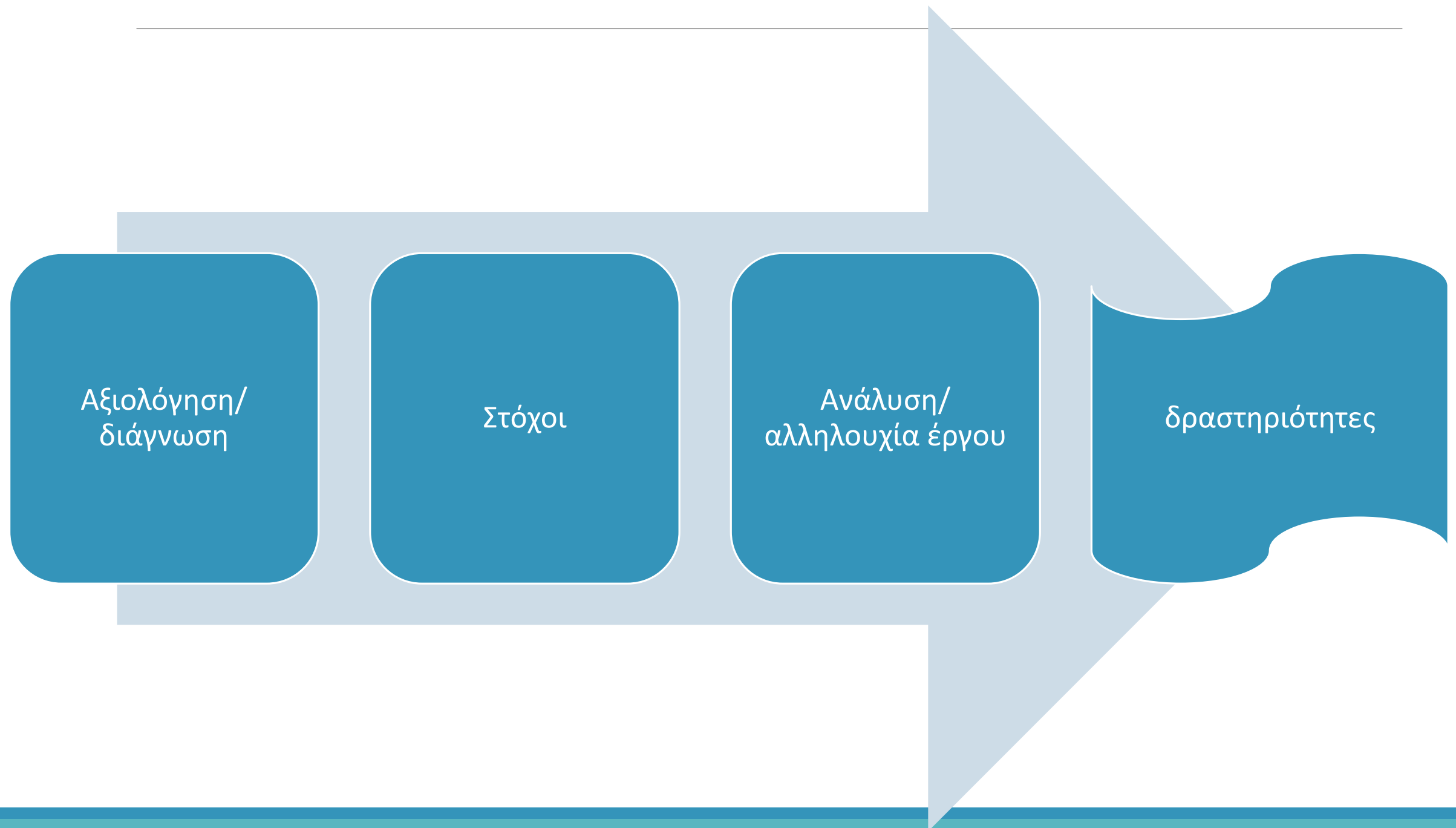

Η παρέμβαση αφορά την **κατανόηση** και την **παραγωγή**

Η παρέμβαση σχεδιάζεται με βάση τα ευρήματα της **αξιολόγησης**

Η παρέμβαση αφορά **όλα τα επηρεασμένα** γλωσσικά επίπεδα

Σχεδιασμός Δραστηριοτήτων

Μέθοδοι παρέμβασης

Άμεση προσέγγιση (από το κλινικό στο παιδί)

Έμμεση προσέγγιση (από τα άτομα του περιβάλλοντος ούτως ώστε να βελτιωθεί η αλληλεπίδραση με το περιβάλλον του) (συνήθως στην προσχολική ηλικία)

Συνδυασμός και των δύο

Ομαδική παρέμβαση

Δραστηριότητες παρέμβασης

Οι δραστηριότητες παρέμβασης ποικίλουν ως προς το βαθμό φυσικότητας.

Σύμφωνα με τον Fey (1986), 3 παράγοντες επιδρούν στη φυσικότητα:

1. Η ίδια η δραστηριότητα παρέμβασης
2. Το φυσικό πλαίσιο στο οποίο η δραστηριότητα λαμβάνει χώρα
3. Τα άτομα με τα οποία το άτομο αλληλεπιδρά κατά τη διάρκεια της παρέμβασης

Οι προσεγγίσεις ο Κλινικός-Κατευθύνει (Κ.Κ) και ο Ασθενής-Κατευθύνει (Α.Κ.) αντιπροσωπεύουν τα άκρα του συνεχές

Η συνέχεια της φυσικότητας (Fey, 1986)

ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΦΥΣΙΚΟ		ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΦΥΣΙΚΟ
<u>DRILL</u> (=εξάσκηση) ■ Drill play (=παιχνίδι εξάσκησης) ■ Client-Directed modeling (= πρότυπο προσανατολισμένο στον ασθενή)	<u>ORGANIZED ACTIVITIES</u> (=οργανωμένες δραστηριότητες) ■ Milieu teaching (=σε φυσικό περιβάλλον διδασκαλίας) ■ Focused stimulation (=εστιασμένο ερέθισμα) ■ Script therapy (=πλάνο θεραπείας) ■ Role therapy (=θεραπεία ρόλων) ■ Conversational coaching (=εξάσκηση διαλόγου)	<u>DAILY ACTIVITIES</u> (=καθημερινές δραστηριότητες) ■ Facilitative play (=παιχνίδι διευκόλυνσης) ■ Daily routines (=καθημερινές συνήθειες) ■ Vocational activities (=επιλεγμένες ελεύθερα δραστηριότητες/επαγγελματικές)

Προσεγγίσεις

Drill (εξάσκηση): προσέγγιση βασισμένη στο συμπεριφορισμό. Αφορά καθοδηγούμενη διδασκαλία ενός στόχου και ακολουθεί επαναλαμβανόμενη εξάσκηση. Η επιβράβευση καθορίζεται από τον κλινικό και δίνεται μόνο όταν εκμαιευθεί η σωστή απάντηση.

Drill play (παιχνίδι εξάσκησης): εναλλακτικός τρόπος της προσέγγισης drill. Σ αυτή την προσέγγιση το παιχνίδι αποτελεί εναλλακτικό τρόπο παρότρυνσης της εξάσκησης καθώς επίσης και ο ενισχυτής ο οποίος μπορεί να επιλεγεί από το ίδιο τα παιδί. (Συνήθως εξυπηρετεί στόχος φωνολογίας)

Κλιμακωτή βοήθεια (Scaffolding): Περιγράφει τη διαδικασία παροχής δομημένης υποστήριξης/βοήθειας κατά την παρέμβαση και την εκμάθηση της αλληλεπίδρασης, προκειμένου να βοηθήσει το παιδί να επιτύχει τον επιθυμητό στόχο. Ο ενήλικας θα προσαρμόσει την ποσότητα της βοήθειας ανάλογα με τις ανάγκες του παιδιού και τον συγκεκριμένο μαθησιακό στόχο.

Προσεγγίσεις

Προσεγγίσεις διδασκαλίας σε φυσικό περιβάλλον (milieu teaching):

Ενσωματώνει τις λειτουργικές αρχές, όπως την ενίσχυση και τη διαμόρφωση, σε ημι-φυσικά περιβάλλοντα χρησιμοποιώντας διαφορετικές τεχνικές. Οι κοινές αρχές περιλαμβάνουν τη διευθέτηση του περιβάλλοντος (π.χ. έτσι ώστε τα πράγματα που θέλει το παιδί να μπορεί να τα δει αλλά να μην μπορεί να τα πιάσει) και την ανταπόκριση στην αλληλεπίδραση (αναγνώριση και ανταπόκριση σε αυτό που κάνει το παιδί λεκτικά ή μη λεκτικά). Η διδασκαλία σε φυσικό περιβάλλον περιλαμβάνει πλαίσια βασισμένα στη συνομιλία (όπου οι ενέργειες του ενήλικα εξαρτώνται από το παιδί και ακολουθούν τα ενδιαφέροντα και τις πρωτοβουλίες του παιδιού για να παρέχουν μοντελοποίηση και παρότρυνση). Μίμηση από μέρους του ενήλικα των ενεργειών του παιδιού για ενίσχυση της εναλλαγής σειράς. Αναγνώριση και ερμηνεία της απόκρισης. Επέκταση των παραγωγών που έδωσε το παιδί. Ο κλινικός μπορεί επίσης να θέσει ερωτήσεις για να αυξήσει την εμπλοκή του παιδιού.

Προσεγγίσεις

Ιεραρχίες υποδείξεων (cueing hierarchies): Αυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε διάφορες παρεμβάσεις. Συμπεριλαμβάνουν τον κλινικό που παρέχει μια σειρά υποδείξεων για να παρακινήσει το παιδί να παράγει τον στόχο ήχο / λέξη / φράση / πρόταση. Οι υποδείξεις θα είναι συνήθως (αν και όχι πάντοτε) οργανωμένες με βάση την παροχή του ελάχιστου για να βοηθήσει περισσότερο το παιδί να κατακτήσει τον στόχο. Για παράδειγμα, στην παραγωγή πρότασης, όταν το παιδί παράγει μια λανθασμένη μορφή («το παιδί κλωτσάει τη μπάλα»), το πρώτο ερώτημα θα μπορούσε να είναι μια ένδειξη συμπλήρωσης προτάσεων («το παιδί...;»), ακολουθούμενη από μια αναγκαστική επιλογή («το παιδί κλωτσάω την μπάλα» ή «το παιδί κλωτσάει την μπάλα»). Αν το παιδί εξακολουθεί να μην παράγει σωστά, ο κλινικός παρέχει το σωστό μοντέλο για να το μιμηθεί το παιδί.

Εστιασμένη διέγερση (Focused Stimulation): Σε αυτήν την προσέγγιση, ο κλινικός θα παρέχει πολλά μοντέλα των μορφών στόχων σε ένα ουσιαστικό επικοινωνιακό πλαίσιο (π.χ. παιχνίδι, ανάγνωση βιβλίων). Η αλληλεπίδραση θα οργανωθεί έτσι ώστε να υπάρχουν πολλά υποχρεωτικά πλαίσια/ευκαιρίες για την κατάκτηση των στόχων της παρέμβασης.

Προσέγγιση αναδιατύπωσης /αναδόμησης συνομιλίας: Οι αναδιατυπώσεις συνομιλίας: το παιδί λέει κάτι και ο κλινικός ανταποκρίνεται αναπτύσσοντας αυτό που λέει το παιδί σε διαφορετικό τύπο ή πιο περίτεχνη πρόταση (π.χ. το παιδί λέει «αρκούδος κρεβάτι» και ο κλινικός απαντά με «Ω!, ο αρκούδος είναι στο κρεβάτι» ή «Είναι στο κρεβάτι ο αρκούδος»).

Προσεγγίσεις

Ελεύθερο παιχνίδι: Σε αυτή την προσέγγιση το παιδί ανταποκρίνεται ή δρα σε αυτό που συμβαίνει στο παιχνίδι. Οι ευκαιρίες για ανταπόκριση προκύπτουν μέσα από το παιχνίδι και δεν καθορίζονται ή τροχοδρομούνται από τον ενήλικα. Η κεντρική φιλοσοφία του προγράμματος είναι πως ο ενήλικας ακολουθεί το παιδί επεκτείνοντας αυτά που το παιδί λέει.

Δομημένο παιχνίδι: βασίζεται στη φιλοσοφία πως το παιδί χρειάζεται τροποποίηση των ευκαιριών για γλωσσική ανάπτυξη τόσο σε ποσότητα όσο και σε ένταση. Σε αυτή την προσέγγιση ο ενήλικας προσφέρει το μοντέλο και δημιουργεί τις ευκαιρίες στο παιδί για να παράγει συγκεκριμένες γλωσσικές δομές. Βέβαια σε αντίθεση με την τεχνική drill η απόκριση από το παιδί δεν είναι υποχρεωτική. Ο ενήλικας προσφέρει φυσική ανατροφοδότηση και συνέχεια.

Προσεγγίσεις

Ρύθμιση της κατανόησης: Είναι μια προσέγγιση που στοχεύει στην ενίσχυση της κατανόησης των παιδιών με δυσκολίες κατανόησης της γλώσσας. Στόχος είναι να βοηθήσει το παιδί να αναγνωρίσει πότε δεν έχει καταλάβει πλήρως και να μάθει πώς να κάνει κάτι γι' αυτό. Για παράδειγμα, το παιδί μπορεί να μάθει να ζητάει κάτι να επαναλαμβάνεται ή να λέγεται πιο αργά.

Σημαντικό! Ο κατάλογος πιο πάνω είναι ενδεικτικός....

Αφού επιλεγεί το πλαίσιο της
παρέμβασης ένα μίγμα
προσεγγίσεων αξιοποιείται για να
δομηθεί το εξατομικευμένο
πρόγραμμα θεραπευτική
παρέμβασης για το παιδί

Συστατικά της επιτυχημένης γλωσσικής παρέμβασης (Bayles, 2011)

Εντατική παρέμβαση (ιδιαίτερα στις μικρές ηλικίες)_ Καθημερινά για προκαθορισμένο χρονικό όριο

Ενεργή συμμετοχή του παιδιού (έλεγχος και διατήρηση της προσοχής του παιδιού)

Ανατροφοδότηση (από μέρους του κλινικού προς το παιδί «Ωραία! Αυτό είναι σωστό»)

Επιβράβευση (προσοχή στην επιλογή, συγκεκριμένο σχήμα επιβράβευσης)

Επανάληψη (αξιοποίηση 'εξάσκηση' (drill) για πολλές επαναλήψεις του καινούριου στόχου)

Κατανομή περιόδων εντατικής εξάσκησης του στόχου κατά τη θεραπευτική συνεδρία (π.χ. 5' δραστηριότητες κάθε 10-15')

Συστατικά της επιτυχημένης γλωσσικής παρέμβασης (Bayles, 2011) [2]

Ακρίβεια (τα παιδιά μαθαίνουν/κατακτούν αυτά που χρειάζεται σύμφωνα με τους στόχους για κάθε παιδί. Αν η ανάγκη του παιδιού αφορά κατανόηση σύνθετων προτάσεων δεν δουλεύω με κείμενα αλλά με προτάσεις)

Έλεγχος πολυπλοκότητας (οι δραστηριότητες πρέπει να παραμένουν στην *zone of proximal development*, δηλ. το παιδί πρέπει να μπορεί να κάνει τη δραστηριότητα με τη βοήθεια του κλινικού. Πάμε ένα βήμα πέραν από αυτό που μπορεί ήδη να κάνει το παιδί είτε αυτό αφορά κατανόηση είτε αυτό αφορά παραγωγή)

Περιορισμός λανθασμένων αποκρίσεων (παροχή της απαραίτητης βοήθειας 'scaffolding' για περιορισμό των λαθών. Όταν το παιδί κάνει λάθος δίνουμε ανατροφοδότηση και εξηγούμε που βρίσκεται το λάθος)

Δουλεύω σε γνωστούς σχηματισμούς (η εξάσκηση καινούριων ικανοτήτων πρέπει να γίνεται σε ήδη γνωστά περιβάλλοντα, π.χ. αν δουλεύω παραγωγή ερωτήσεων θα αξιοποιήσω για αυτό το στόχο ένα ήδη γνωστό παιχνίδι για το παιδί)

Επιλογή Θεραπευτικών τεχνικών

Μίμηση (άμεση επανάληψη, λιγότερες απαιτήσεις επεξεργασίας)

Υπόδειξη (δίνεται το μοντέλο και ζητείται να το επαναλάβει μετά από λίγο, κάποια λάθη μπορούν να απομονωθούν και να του υποδειχθούν) ΟΧΙ ΟΛΑ ΤΑ ΛΑΘΗ

Επέκταση (ο κλινικός προσθέτει)

Παράλληλη συζήτηση (ο κλινικός επαναλαμβάνει τι λέει το παιδί)

Αναδιατύπωση/ Επιμήκυνση μέσα στη συζήτηση (ο κλινικός προσθέτει στα πλαίσια διαλόγου)

Γνωστική (το παιδί σχολιάζει συγκεκριμένες γλωσσικές δομές)

Σχεδιασμός παρέμβασης

Τρόποι υλοποίησης της θεραπείας:

Γενικευμένη αισθητοποίηση (όχι συγκεκριμένοι στόχοι, ένα περιβάλλον με πλούσια γλωσσικά ερεθίσματα)

Επικεντρωμένη αισθητοποίηση (συγκεκριμένοι στόχοι βασιζόμενοι στα αποτελέσματα της αξιολόγησης π.χ. εμπλουτισμός λεξιλογίου, χρήση συνθετων συντακτικών δομών)

Συνδυασμός και των δύο

Συλλογή δεδομένων κατά τη θεραπεία

---

1. Επιτρέπει στον κλινικό να παρακολουθεί την πρόοδο του πελάτη από τη μία συνεδρία στην άλλη.
2. Παρέχει τεκμηρίωση της αποτελεσματικότητας μίας, συγκεκριμένης παρέμβασης ή μίας ομάδας στρατηγικών
3. Μεγιστοποιεί την κλινική αποτελεσματικότητα

Πως;

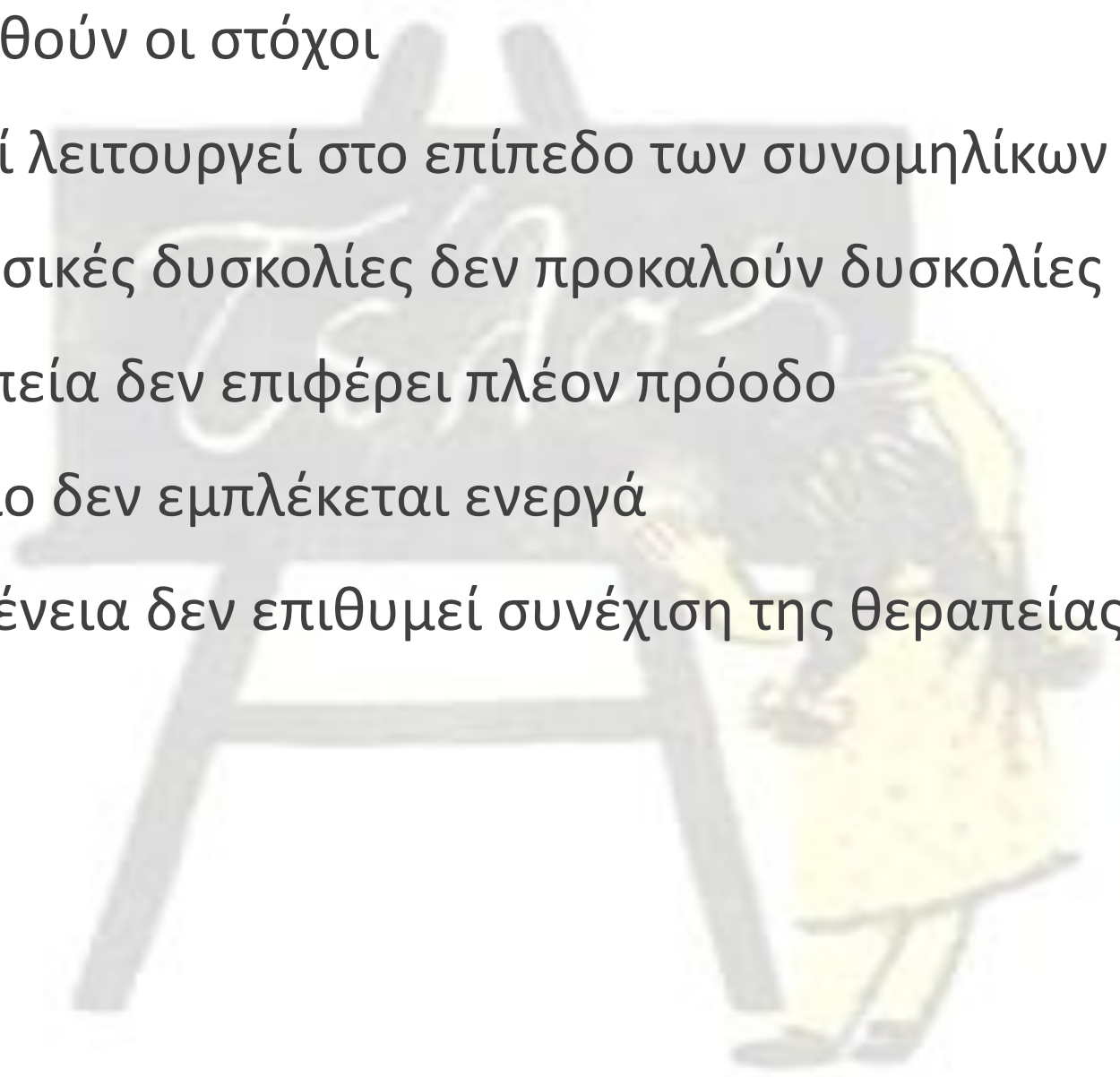
Βιντεογράφιση, ακουστική καταγραφή, δυαδικά συστήματα καταγραφής, φόρμες καταγραφής, διαγράμματα, παρατηρητής κ.λπ.

Τερματισμός Θεραπείας

- ✓ Όταν επιτευχθούν οι στόχοι
- ✓ Όταν το παιδί λειτουργεί στο επίπεδο των συνομηλίκων του (?)
- ✓ Όταν οι γλωσσικές δυσκολίες δεν προκαλούν δυσκολίες συμμετοχής
- ✓ Όταν η θεραπεία δεν επιφέρει πλέον πρόοδο
- ✓ Όταν το άτομο δεν εμπλέκεται ενεργά
- ✓ Όταν η οικογένεια δεν επιθυμεί συνέχιση της θεραπείας

Άλλα θέματα

Διάρκεια της παρέμβασης_ Πόσο χρόνο θα διαρκέσει η γλωσσική παρέμβαση

Συχνότητα και διάρκεια συνεδριών_ Πόσες συνεδρίες και ποιας διάρκειας κάθε εβδομάδα

Δόση θεραπείας_ πόσες ευκαιρίες απόκρισης θα δοθούν σε μια θεραπευτική συνεδρία

Μορφή δόσης_ με ποιο τρόπο θα δομηθεί η απόκριση σε μια συνεδρία (π.χ. κατονομασία, αναδιήγηση, συγκερασμός φθόγγων)

ΠΡΟΣΠΑΘΕΙ ΝΑ ΜΑΣ ΔΩΣΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ Η ΕΡΕΥΝΑ....

ΠΑΡΑΜΕΙΝΕΤΕ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΕΝΟΙ

**GET
INSPIRED
BY THESE
EXAMPLES**

Παρέμβαση

Οι παρέμβαση μπορεί να εστιάζει:

1. Σε συγκεκριμένες περιοχές της γλώσσας
  - Προσεγγίσεις διευκολύνσεις της γραμματικής (έμμεσες_implicit)
  - Μεταγλωσσικές μέθοδοι (άμεσες_explicit)
2. Σε γενικότερη βελτίωση της γλώσσας
  - Ηχητικά τροποποιημένη ομιλία
  - Πακέτα γλωσσικών παρεμβάσεων

Προσεγγίσεις διευκόλυνσης της γραμματικής

Στοχεύουν στην εξάσκηση των γραμματικών μορφών που τα παιδιά έχουν την τάση να παραλείπουν ή να παράγουν λανθασμένα.

Τεχνικές:

- Μίμηση
- Εστιασμένο γλωσσικό ερέθισμα
- Αναδιατύπωση
- Επέκταση

Μεταγλωσσικές προσεγγίσεις

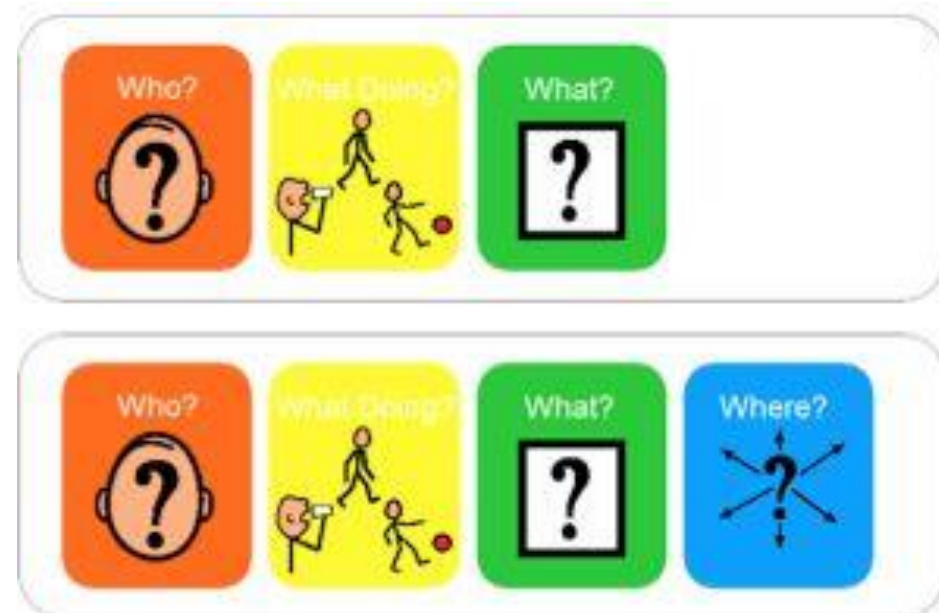

Στοχεύουν στην ενεργοποίηση της δηλωτικής μνήμης και των συνειδητών γνωστικών διεργασιών. Οι μέθοδοι αυτοί υποστηρίζουν πως τα άτομα με ΓΔ επωφελούνται από την άμεση διδασκαλία των γλωσσικών κανόνων και στοχεύουν στην ανάπτυξη της γραμματικής τους επίγνωσης.

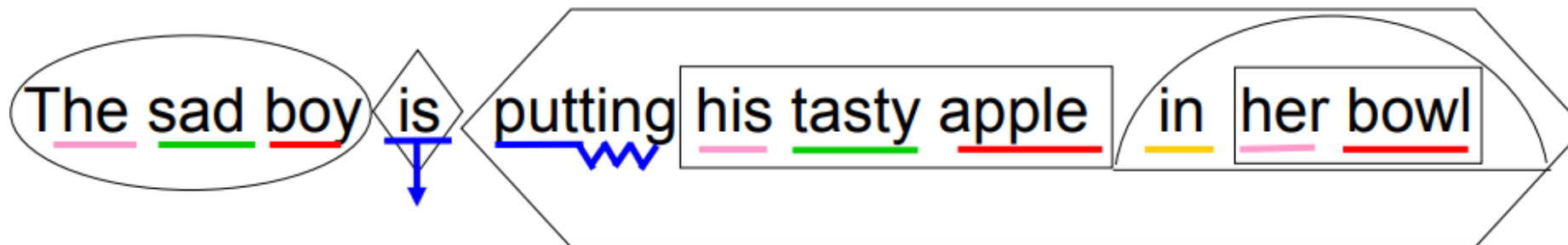
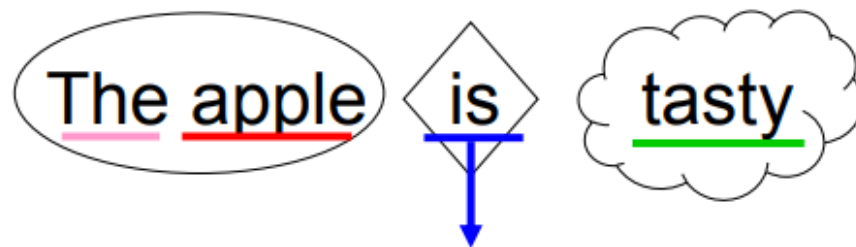
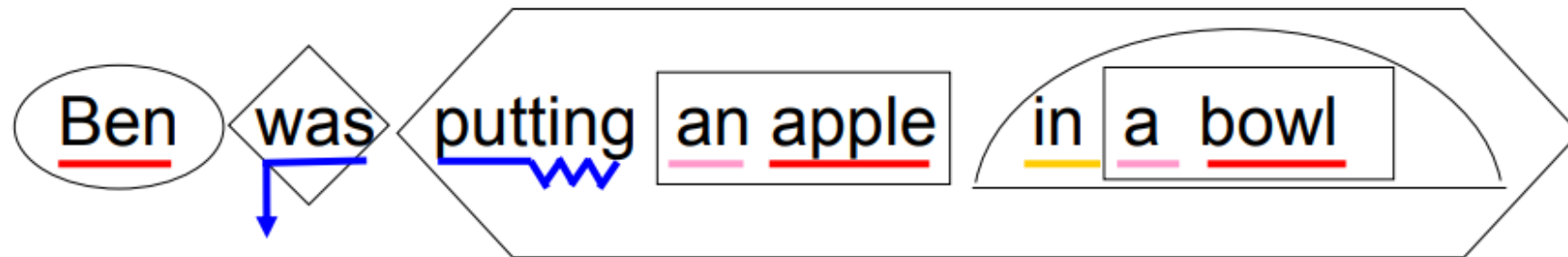
Τεχνικές:

- Πολύχρωμη σημασιολογία (Colourful semantics) (Bryan , 1997): χρωματικοί κώδικες για αναπαράσταση θεματικών ρόλων
- Κωδικοποίηση σχημάτων (Ebbels et al., 2013): Συνδυασμός σχημάτων, χρωμάτων και τόξων για αναπαράσταση φράσεων, μερών του λόγου και μορφολογία (χρώματα_μέρη του λόγου (π.χ. ρήμα, ουσιαστικό), βέλη_γραμματικά χαρακτηριστικά (π.χ. χρόνος), σχήματα_συντακτικές δομές (π.χ. ονοματική φράση, προθετική φράση)

Πολύχρωμη σημασιολογία (Colourful semantics)

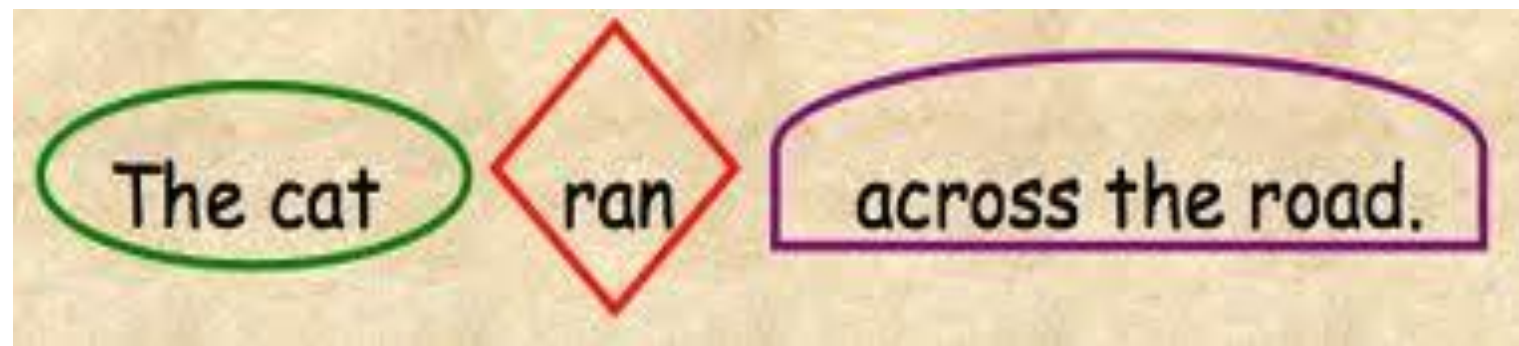
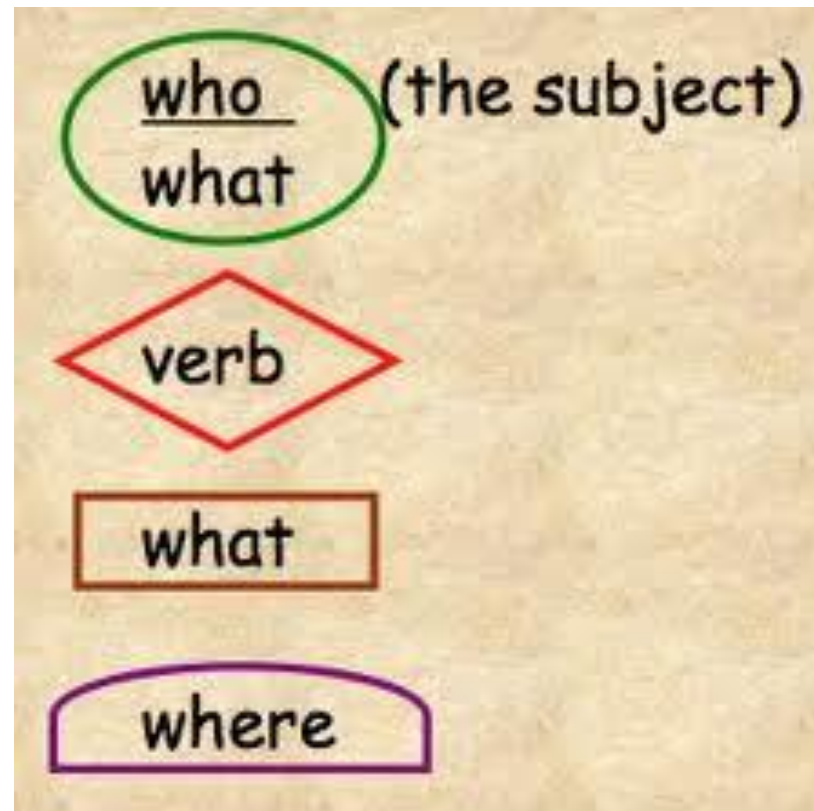
Κωδικοποίηση σχημάτων (Shape coding)

Shape coding

Ηχητικά τροποποιημένη ομιλία

Εστιάζουν στην γλωσσική κατανόηση της γλώσσας και στην αναγνωστική ικανότητα

Εκπαίδευση ακουστικού συστήματος χρησιμοποιώντας ηχητικά τροποποιημένη ομιλία_ χρονική επεξεργασία (Tallal et al., 1996)

Fast ForWord

Πακέτα γλωσσικών παρεμβάσεων

Συγκεκριμένες μέθοδοι και στόχοι παρεμβάσεις για γενικότερη βελτίωση της γλώσσας

Μπορούν να εφαρμοστούν από μη λογοθεραπευτές

π.χ. Derbyshire Language Scheme, Hannen programme, Nuffield early language intervention

...και συνεχίζουμε

Δυσκολίες στο λεξιλόγιο_ σημασιολογία

- Περιορισμένο εκφραστικό λεξιλόγιο
- Χρήση λέξεων γενικής σημασίας (π.χ. τούτο, κάμνω..., πιάνω...)
- Δυσκολίες ανάκλησης λέξης (αργοπορημένη κατονομασία της λέξης)
- Δυσκολίες εύρεσης λέξης (καταφεύγει σε περιγραφή, χρησιμοποιεί παραφασίες (σημασιολογικές (καρχαρία αντί κροκόδειλος, καθιστήρι αντί για σέλα), φωνολογικές (κράτη αντί για χάρτη) κ.λπ.)

Θεραπευτικές εισηγήσεις_

Σημασιολογία

Flash cards (...με φειδώ)

Συνώνυμα- Αντίθετα

Περιγραφές λέξεων (π.χ. Tabboo, description game)

Εύρεση λέξης από την περιγραφή_ επιτραπέζια (π.χ. φιδάκι με οδηγίες σε κάθε κελί)

Ανάκληση σε περιορισμένο χρόνο (π.χ. σε 20'' πες λέξεις που συναντάμε στο σχολείο....π.χ. σε 20'' πες ρήματα που συναντάμε στην κουζίνα)

Εμπλουτισμός εννοιών μέσω παιχνιδιού (π.χ. φάρμα: αύξηση λεξιλογίου (ΠΡΟΣΟΧΗ! Και ρήματα), έννοιες χώρου/ χρόνου/ μεγέθους, ποικιλία μερών του λόγου, ενίσχυση συντακτικής ικανότητας)

Παιχνίδια μνήμης

Συμπλήρωση προτάσεων (Αυτό που είναι άσπρο και πέφτει το χειμώνα είναι....)

Συσχετίσεις (Ο δάσκαλος πάει στο σχολείο. Ο γιατρός πάει στο....)

Ομαδοποιήσεις

Κ.λπ.

...και συνεχίζουμε

Δυσκολίες μορφosύνταξης (και πραγματολογία)

- Μικρό μήκος εκφοράς
- Αποφυγή χρήσης ποικιλίας φράσεων
- Απουσία δευτερεύουσας πρότασης
- Λάθη στις συμφωνίες αριθμού, γένους, προσώπου κ.λπ.
- Αδυναμία κατανόησης σύνθετων προτάσεων
- Αδυναμία κατανόησης κειμένου
- Αντικαταστάσεις μορφημάτων (π.χ. λάθος πληθυντικός)
- Δυσκολία στην αφήγηση (διατήρηση αναφοράς, μεταφορά πληροφοριών, εύρεση λέξεων, μέσο μήκος εκφοράς)
- Κ.λπ.

Θεραπευτικές εισηγήσεις_ Μορφοσύνταξη

Μεταγλωσσικές προσεγγίσεις (αναγνώριση μερών του λόγου και αξιοποίηση τους)

Συμπλήρωση φράσεων (το κορίτσι χορεύει, τα κορίτσια.... *χορεύουν* [συμφωνία υποκειμένου ρήματος])

Αύξηση προτάσεων (*Κόβω το ψωμί.....με το μαχαίρι* [προθετική φράση])

Σύνθεση προτάσεων με δοσμένο λεξιλόγιο

Σύνθεση δευτερεύουσας πρότασης από δύο απλές (π.χ. Πάει στο γήπεδο. Παίζει μπάλα_ Πάει στο γήπεδο για να παίζει μπάλα)

Διαλογικό διάβασμα (dialogic reading) (από κοινού διάβασμα βιβλίων, συζήτηση, απάντηση ερωτήσεων, εύρεση λέξεων, αναδιήγηση)

Παραγωγή ερωτήσεων (αξιοποίηση κούκλας_ θα την ρωτήσω που πήγε ο Γιάννης. Που πήγε ο Γιάννης; ....δεν μου απαντά...ρώτησε εσύ. Είμαι σίγουρη θα σου απαντήσει [αργοπορημένη μίμηση])

Ελεύθερο παιχνίδι_ Ενίσχυση (και πιθανή διόρθωση) της δικής του/της παραγωγής (π.χ. παιδί: πάει τρένο... θεραπευτής: το τρένο προχωρά στο δάσος)

Story grammar (διευθέτηση της ιστορίας, ποιος, που, πότε, γιατί, πως,/ εισάγοντας τα γεγονότα/ mental state verbs/ διατήρηση του θέματος/ τι κάνουν οι πρωταγωνιστές/ το αποτέλεσμα των πράξεων τους/ κλείσιμο της ιστορίας)

Κ.λπ.

**ΜΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ
ΕΞΥΠΗΡΕΤΕΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΥΣ ΑΠΟ ΕΝΑ
ΣΤΟΧΟΥΣ**

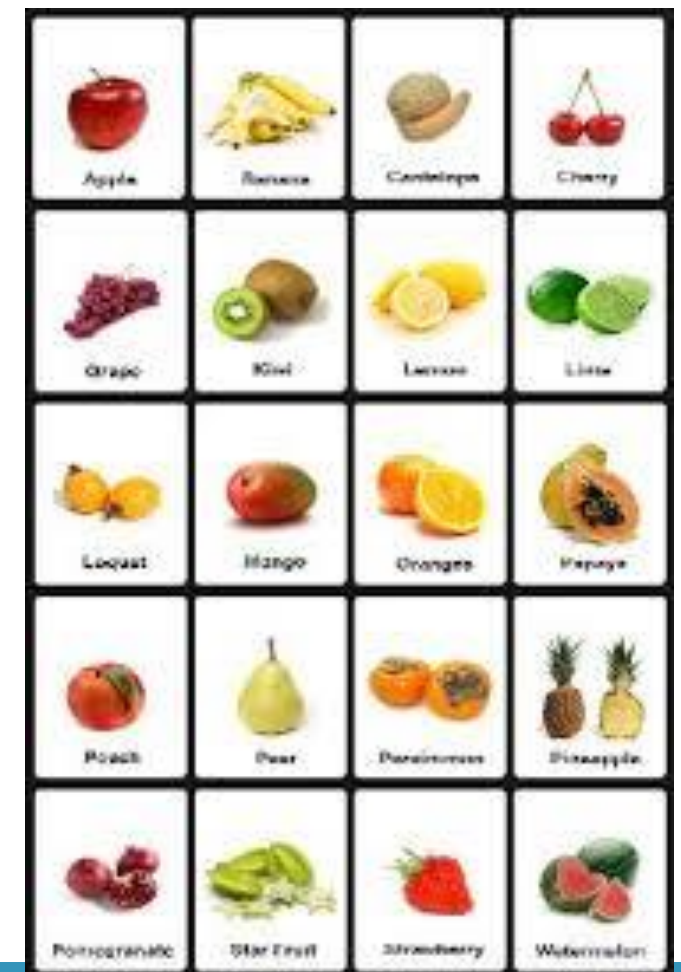
BINGO

www.takafarmakutana.com

Blank Bingo Cards

WINTER VOCABULARY DOM

Χρήσιμες ιστοσελίδες

---

http://www.speakingofspeech.com/Materials_Exchange.html

<http://www.turtlediary.com/worksheets.html>

<https://www.mnsu.edu/comdis/kuster2/sptherapy.html>

<http://www.playingwithwords365.com/freebies/>

<http://www.eslflashcards.com/>

<http://www.mes-english.com/flashcards.php>

<http://dreamskindergarten.blogspot.com/>

<http://www.kindykids.gr/>

...ΤΕΚΜΗΡΙΩΜΕΝΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

speechBITE

Speech Pathology Database for Best Interventions and Treatment Efficacy

[Home](#)

[About](#)

[Searching speechBITE](#)

[Rating research quality](#)

[EBP](#)

[FAQs](#)

[Contact](#)

Find Speech Pathology treatment evidence fast
speechBITE lists the best evidence first

Search

GO

Use one or two keywords (eg. language therapy)

Use inverted commas for exact phrase (eg. "language therapy")

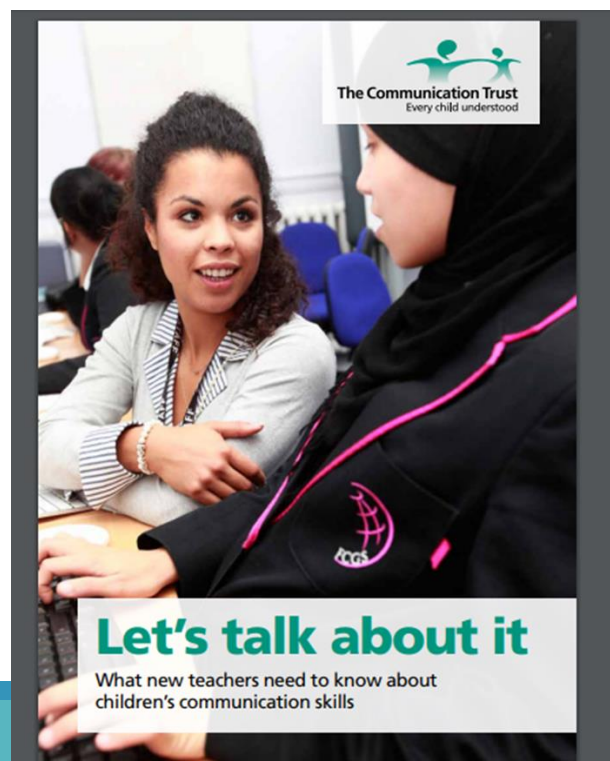
[Advanced search](#)

...κάτι ακόμα

<https://www.thecommunicationtrust.org.uk/resources/resources/resources-for-practitioners/the-slcfr.aspx>

<https://www.slcframework.org.uk/how-to-use/>

<https://www.afasic.org.uk/>

COST Action IS1406

[Home](#) [About the Action](#) [About COST](#) [Participate](#) [News](#) [Blog](#) [Events](#) [People](#) [Interactive Map](#) [Contact Us](#) [Members](#) [Survey](#)

COST Action IS1406

Enhancing children's oral language skills across Europe and beyond - A collaboration focusing on interventions for children with difficulties learning their first language

Raising Awareness of Developmental Language Disorder (RADLD) project

---

<https://www.youtube.com/user/RALLIcampaign>

<https://www.youtube.com/watch?v=UllFvaxhUGY&list=PLD776B8F146C6E1CF>

κ.λπ.

Κλείνοντας

- ✓ Λαμβάνουμε υπόψη **όλα τα επίπεδα της γλώσσας** τόσο κατά την αξιολόγηση όσο και κατά την θεραπευτική παρέμβαση.
- ✓ Στόχος μας είναι το παιδί με Α.Γ.Δ. να είναι **λειτουργικό** σε επίπεδο επικοινωνίας.
- ✓ Πάντα ανατρέχουμε στη **σχετική βιβλιογραφία**.
- ✓ Και βέβαια η λογοθεραπεία κάποια στιγμή **ολοκληρώνεται**.

ΑΣΚΗΣΗ

Αφήγηση ιστορίας: The Bus Story Test

Χρονολογική Ηλικία κατά την αξιολόγηση: 8 ετών (Γ' Δημοτικού)

‘Μια φορά ήταν ένα λεωφορείο που ήτανε άτακτο. Και εβουα γήγοα, βαέθηκα και χάθηκε. Μετά βήκε ένα...ένα σε ράγες, τούτο, κάνανε φάτσούες. Και κείνο εβούας λήορα πολύ. Το αυκίνητο μπήκε μέσα στη τύπα. Το λεωφορείο μπήκε μέσα στα πολλά σπίτια. Ηρτε και ο αστυνομικός και σφύαγε. Δεν άκουσε. Πήγε στο δόμο. Συνάντησε μια κατσίκα. Του έκανε ‘μμμμμ’. Κόντευε να πέσεις στη λάσπη. Στοπ δενν ήξεε να κάνει. Και έπεσε στη λάσπη. Τηλεφώνησε του. Και μετά έπιασε το. Φύγανε στο δόμο και ο κύριος.

Σε ποιους τομείς της γλώσσας παρατηρείτε δυσκολίες; Ποιους στόχους θα βάζατε για το συγκεκριμένο παιδί;

Και όλα αυτά χρειάζονται...

Ευχαριστώ πολύ!!!

